

Laura Juvonen

KOULUTUKSELLISEN TASA-ARVON HANKE – MUKANA
OLLEIDEN OPPILAIDEN KOKEMUKSIA HANKKEESTA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2017

KOULUTUKSELLISEN TASA-ARVON HANKE – MUKANA OLLEIDEN OPPILAIDEN KOKEMUKSIA HANKKEESTA

Juvonen, Laura
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Huhtikuu 2017
Ohjaaja: Ahosmäki, Merja
Sivumäärä: 53
Liitteitä: 2

Asiasanat: syrjäytyminen, huono-osaisuus, elämänhallinta, yksinäisyys, varhainen puuttuminen, myönteinen tunnistaminen, koulu kasvu- ja oppimisympäristönä

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa mukana olleiden oppilaiden kokemuksia hankkeesta. Tavoitteena oli saada tietoa oppilaiden mielipiteistä ja ajatuksista hankkeesta sekä sen vaikuttavuudesta, sen tuomasta muutoksesta sekä sen myötä saadusta avusta.

Opinnäytetyössä haastateltiin kahtatoista oppilasta, jotka ovat olleet mukana hankkeessa. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelut suoritettiin helmikuussa 2017. Nuorimmat haastateltavista olivat kuudennella luokalla ja vanhin haastateltavista jo peruskoulun suorittanut.

Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että oppilaiden kokemukset hankkeesta olivat erittäin positiivisia. Tuloksien perusteella oppilaiden hyvinvointia, jaksamista ja pärjäämistä tukevia ja vahvistavia tekijöitä olivat aikuisen saatavuus sekä aikuiselta saatava apu ja tuki, koulunkäynnin tukeminen, keskusteluapu, yhdessä tekeminen, onnistumisten huomaaminen, positiivisen palautteen saaminen sekä luokan hyvä ilmapiiri.

Oppilaiden hyvinvointia, jaksamista ja pärjäämistä heikentäviä tekijöitä olivat puolestaan aikuisen puute, koulunkäynnin tukemattomuus, palautteen puute sekä luokan huono ilmapiiri.

Tuloksista voidaan päätellä, että oppilaat kaipaavat kouluihin lisää aikuisia tukemaan heidän koulunkäyntiään sekä hyvinvointiaan. Lisäksi oppilaat kaipaavat kohdatuksi tulemistä sekä vahvempaa aikuisen apua ja tukea sekä läsnäoloa.

EDUCATIONAL EQUALITY PROJECT – PUPILS’ EXPERIENCE AND FEELINGS ABOUT PROJECT

Juvonen, Laura
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
April 2017
Supervisor: AhoSmäki, Merja
Number of pages: 53
Appendices: 2

Keywords: social conclusion, underprivileged social position, life management, loneliness, early support, early intervention, growing and learning environment

---

The aim of the thesis was to find out the value of Educational equality project, and to find out the pupils' experiences of the project. The aim was to obtain information about the pupils' opinions and ideas of the project, as well as its effectiveness and the potential help that project has brought to pupils.

The Bachelor's thesis work was interviewed 12 pupils who have been involved in the project. The research method was the semi-structured interview. The interviews were conducted in February 2017. Youngest of interviewees were in sixth grade and the oldest had already graduated in elementary school.

Results of the Bachelor's thesis shows that experience of the project among the pupils is very positive. According the research, main reason for pupils' well-being and coping in school work is support and presence of adults. Important for pupils is also feedback and evaluation of the adults, making things together, positive feedback, friendship relations, as well as good atmosphere in their class.

Factors that worsen the pupils' well-being are, in turn, the lack of an adult's presence, lack of support in school and class's bad atmosphere.

In the results it can be concluded that the pupils need more adults to support their education and well-being in schools. Pupils are looking for adults to meet with, as well as the broad range of assistance and support, and genuine presence of an adult.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA SIIHEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT	7
2.1	Syrjäytyminen	7
2.2	Syrjäytymisen ehkäisy	8
2.3	Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus	9
2.4	Nuorten elämänhallinta	11
2.5	Nuorten yksinäisyys	13
3	VARHAINEN PUUTTUMINEN JA MYÖNTEINEN TUNNISTAMINEN	15
3.1	Varhainen puuttuminen.....	15
3.2	Myönteinen tunnistaminen.....	16
3.3	Myönteinen tunnistaminen ammatillisena toimintana	18
4	KOULU VARHAISEN PUUTTUMISEN JA MYÖNTEISEN TUNNISTAMISEN PAIKKANA.....	20
4.1	Koulu kasvu- ja oppimisympäristönä	20
4.2	Sosiaaliset taidot koulussa	22
4.3	Luokan ilmapiiri.....	22
4.4	Osallistava koulu.....	23
5	KOULUTUKSELLISEN TASA-ARVON HANKE	25
5.1	Hankkeen aikataulu ja henkilöstö	25
5.2	Hankkeen tavoitteet	26
5.3	Hankkeen toimintamallit.....	26
5.3.1	Yksilöohjaus	27
5.3.2	Ryhmätoiminnot	27
5.3.3	Läksypiiri.....	28
6	TUTKIMUKSEN TEKEMINEN.....	28
6.1	Tavoitteet ja tutkimustehtävä.....	28
6.2	Tutkimusmenetelmä.....	28
6.3	Kohderyhmä.....	29
6.4	Aineiston käsittely ja analyysi	30
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	31
7.1	Millaiseksi kuvailisit luokkasi ilmapiirin?.....	31
7.2	Voisitko kertoa millaisia ystäviä sinulla on?	31
7.3	Kuinka tyytyväinen olet ystävyssuhteisiisi?	32
7.4	Mitä iloja elämässäsi on?	33
7.5	Onnistumisen kokemukset; koetko onnistumisia?.....	33

7.5.1 Koulussa	33
7.5.2 Koulun ulkopuolella	34
7.6 Kenen kanssa puhut ilon aiheista ja onnistumisista?	34
7.6.1 Koulussa	34
7.6.2 Koulun ulkopuolella	35
7.7 Mielipiteitä hankkeen toiminnoista.....	35
7.8 Kokemuksia toimintojen kautta saadusta avusta ja niiden tuomasta muutoksesta	36
7.8.1 Koulunkäynti	36
7.8.2 Ystävyys-suhteet.....	37
7.8.3 Jaksaminen ja yleinen olotila.....	38
7.8.4 Vapaa-aika.....	38
7.9 Kaipaako jotakin muutosta...?.....	39
7.9.1 Oppitunnit.....	39
7.9.2 Välitunnit.....	40
7.9.3 Koulun muu arki.....	40
7.10 Ajatuksia toimintojen päättymisestä ja siitä mikä toiminnoista olisi tärkeä säilyttää?	41
7.11 Vapaa sana	42
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	43
8.1 Johtopäätökset.....	43
8.2 Lopuksi	49
LÄHTEET.....	52
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Porin kaupungin sivistyskeskukselle erityisavustusta koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeen tavoitteena on ollut lisätä syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja vähentää heidän poissaolojaan sekä parantaa oppimistuloksia ja arvosanoja. Tavoitteena on ollut myös oppilaiden yleisen elämänhallinnan lisääntyminen ja siksi toimintoja on suunnattu myös kouluajan ulkopuolelle ja perhetyöhön. Hankkeessa mukana olleita oppilaita on ohjattu kohdennettujen palveluiden pariin. Tähän on sisältynyt vapaa-ajan toimintojen ja harrastusten tukemista, jatkokoulutuksen turvaamista sekä tarvittaessa ohjaamista sosiaali- ja terveystoimen palveluihin. Lisäksi hanke on pyrkinyt lisäämään ja kehittämään moniammatillista yhteistyötä sekä koulun sisällä, kodin ja koulun välillä että koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Tein opinnäytetyöni tilaustyönä hankkeelle. Hankkeen työntekijät halusivat tietoa hankkeessa mukana olleiden oppilaiden kokemuksista. Kiinnostuin myös itse aiheesta, koska olen jo opintojeni aikana tutustunut lapsiin ja nuoriin kouluympäristössä. Näiden yhteyksien kautta olen jäänyt pohtimaan sitä, millaiset ovat koulujen mahdollisuudet vastata laaja-alaisiin tehtäviin, joita kouluille nykyisin asetetaan. Lisäksi olen jäänyt pohtimaan sitä, että millainen on oppilaiden oma näkemys koulu yhteisöjen toiminnasta. Kaipaavatko he kouluun lisää aikuisia sekä millaista apua ja tukea he kaipaavat koulunkäyntiinsä? Tämä loi pohjan kiinnostukseni heräämiselle ja halulle saada tietoa nuorten omista ajatuksista ja kokemuksista koskien koulua kasvu- ja oppimisympäristönä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa mukana olleiden oppilaiden kokemuksia hankkeesta. Tavoitteena oli selvittää, mistä oppilaat ovat pitäneet ja onko hankkeessa jotakin sellaista, mitä he haluaisivat muuttaa. Lisäksi tavoitteena oli saada selville oppilaiden kokemuksia hankkeen vaikuttavuudesta ja hankkeen tuomasta muutoksesta ja sen myötä saadusta avusta. Näiden lisäksi tavoitteena oli saada tietoa koulu yhteisön ilmapiiristä, oppilaiden ystävyyssuhteista sekä onnistumisten ja ilon aiheista.

Opinnäytetyöstäni saadut tiedot ovat käyttökelpoisia niille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa etenkin kouluissa. Koen, että Koulutuksellisen tasa-arvon hanke sai tätä kautta myös tärkeää tietoa tekemästään työstä ja sen vaikuttavuudesta. Opinnäytetyöni tuloksista saatu tieto nuorten oppilaiden hyvinvointia, jaksamista ja pärjäämistä vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä antaa suuntaa lasten ja nuorten kanssa työskenteleville tahoille siitä, miten lasten ja nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea entistä paremmin. Hyvinvointia, jaksamista ja pärjäämistä vahvistavia tekijöitä tulisi luoda, ylläpitää ja vahvistaa entisestään, kun taas näitä heikentäviä tekijöitä tulisi pyrkiä lieventämään tai poistamaan. Pidän tärkeänä sitä, että ennaltaehkäisevään työhön panostettaisiin jatkossa enemmän ja pyrittäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, jotka luovat pitkällä aikavälillä merkittävää muutosta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN JA SIIHEN YHTEYDESSÄ OLEVAT TEKIJÄT

2.1 Syrjäytyminen

Syrjäytymisellä tarkoitetaan tavallisesti huono-osaisuuden kasautumista. Siinä yhdistyvät elämänhallinnan ongelmat, puutteellinen koulutus, pitkäaikainen työttömyys ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Eriarvoistuminen on lisääntynyt, mikä voi johtaa siihen, ettei hyvän elämän mahdollisuuksien tasa-arvo toteudu läheskään aina tai kaikille.

Usein syrjäytyneitä tarkastellaan vain tilastollisessa valossa. Mutta mikä on yksilön oma käsitys tilanteestaan? Onko yksilön omalla mielipiteellä asemastaan merkitystä? Yksilö voi kokea itsensä syrjäytetyksi tai sitten hän voi olla sitä omasta tahdostaan. On todettava, että syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemukset ovat hyvin yksilökohtaisia kokemuksia. (Reivinen 2013, 9-11)

Nuorten syrjäytymisen tutkimuksissa viitataan usein yhteiskunnallisiin järjestelmiin. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi koulutus- ja työmarkkinajärjestelmien ulkopuolelle jäämistä ja sen hyvinvointivaikutuksia. Toimeentulo-ongelmat, työttömyys ja matala

koulutus ovat syrjäytymisen riskitekijöitä. Keskeisiä ja tärkeitä alueita ovat myös elämänhallintaan liittyvät ongelmat. Sosiaalisten suhteiden vähyys ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta ovat myös keskeisessä asemassa. Nuorten syrjäytymistä tarkasteltaessa ja siitä puhuttaessa tulisi ymmärtää huono-osaisuuden ja eriarvoisuuden osa-alueita ja kiinnittää huomiota niiden ketjuuntumiseen ja päällekkäisyyteen. Nuorten oma kokemus syrjäytymisestä, siihen johtavista ja siihen vaikuttavista tekijöistä on erityisen tärkeä. (Paananen, Ristikari & Gissler 2015, 18–19)

2.2 Syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytymisen ehkäisyyn tulee tapahtua kokonaisvaltaisesti ja siten monella tasolla. Syrjäytymisen ehkäisy alkaa yksilön ja perheen tukemisesta päättyen yhteiskunnan syrjäytymistä tuottavien rakenteiden purkamiseen. Syrjäytyminen tulisikin ymmärtää lapsuudesta aikuisuuteen etenevänä prosessina. Tämä tuo esiin lapsuuden elinolojen ja erilaisten siirtymien merkityksen. Syrjäytymisen ehkäisyssä on tärkeää kiinnittää huomiota sosiaalisiin ongelmiin ja niiden ylisukupolviseen periytymiseen. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 25–32)

Lapsuuden perhetekijöillä on vaikutusta myöhempään hyvinvointiin monella tavalla. Varhaisilla elinoloilla on todettu olevan vaikutusta esimerkiksi koulutusurien valintaan ja sitä kautta aikuisuuden muihin elinoloihin. Erilaisten ongelmien ylisukupolvisuus näyttäytyy muun muassa elintavoissa, terveyden ongelmissa ja toimeentulossa. Puhuttaessa lasten ja nuorten syrjäytymisestä ja syrjäytymisen ymmärtämisestä, tulisi ottaa huomioon lapsen tai nuoren nykyisen elämäntilanteen hyvinvoinnin vajeet ja niiden kasautuminen. Samalla tulisi tarkastella aikaisempien elämänvaiheiden merkitystä. Merkittävää olisi tarkastella tekijöitä, jotka ovat tukeneet ja auttaneet ja mitkä puolestaan ovat lisänneet syrjäytymisen riskiä. Erilaiset tukevat ja suojaavat tekijät voivat nimittäin turvata kasvua ja kehitystä riskeistä huolimatta. Näistä keskeisempiä ovat ihmissuhteet, harrastusmahdollisuudet, oikea-aikainen puuttuminen ja lapsen tai nuoren oma kokemus tilanteestaan ja pärjäämisestään. (Kortteinen & Elovainio 2012, 153–155)

2.3 Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

Perhe-elämä on laajasti ymmärrettynä lasten ja nuorten arkielämän keskeisempiä alueita. Perhesuhteita ja niiden vaikutuksia lapsiin ja nuoriin on tutkittu useissa erilaisissa tutkimuksissa. Useissa tutkimuksissa onkin osoitettu perhetaustan olevan yhteydessä ihmisen myöhempään käyttäytymiseen ja hyvinvointiin. Perheet ja vanhemmat saattavat kohdata monenlaisia haasteita ja vaikeuksia, joilla on vaikutusta heidän lastensa myöhempään hyvinvointiin. Tällaisia tekijöitä ovat tutkimusten mukaan esimerkiksi työttömyys, toimeentulovaikeudet, päihde- ja mielenterveysongelmat, vanhempien väliset riidat, konfliktit ja avioero sekä väkivalta ja laiminlyönti. Yksittäisten haasteiden tai vaikeuksien hetkellinen kokeminen on yleistä perheissä, eikä sen nähdä johtavan laajempiin hyvinvoinnin ongelmiin. Perheiden tai vanhempien vaikeudet ja ongelmat saattavat kuitenkin pitkittyä, kasautua ja nivoutua. Tällaisessa tilanteessa yhteys hyvinvoinnin ongelmiin on jo ilmeisempi. Esimerkiksi vanhempien mielenterveysongelmiin liittyy usein myös toimeentulovaikeuksia. Perheiden pitkittyneet haasteet ja vaikeudet vaikuttavat monin tavoin perheen elämään, ihmissuhteisiin, vanhemmuuteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Vanhempien ongelmat ja perheen vaikeudet heikentävät vanhempien sosiaalisia ja taloudellisia voimavaroja, mikä heijastuu perheen lasten elinoloihin. (Kallio 2015, 89–107)

On todettu, että huono-osaisuus kehittyy lapsen varhaisen kasvuympäristön puutteiden takia. Jos varhaisen lapsuuden kasvuympäristö on vailla hellyyttä, huolenpitoa ja hoivaa vaikuttaa tämä lapsen kehittymiseen. Jos kodin ilmapiiriä leimaa alkoholinkäyttö, vakavat mielenterveysongelmat, väkivalta tai sen uhka tai vakava laiminlyönti jää lapsi vaille sellaista tukea ja turvaa, jota lapsen tasapainoinen kehitys kaipaisi. Lapsen joutuessa elämään jatkuvassa pelon ja epävakauden ympäröimänä hänen perusluottamuksensa ei pääse kehittymään, ja tällä saattaa olla pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen myöhempään hyvinvointiin. (Kainulainen, Paananen, Surakka & Saari 2016, 72–74)

Hyvä- ja huono-osaisuuden kasautuminen voidaankin nähdä prosessiluonteisena tapahtumaketjuna, jossa on monia eri vaiheita, tekijöitä sekä ulottuvuuksia. Prosessi on ylisukupolvinen, sillä kodin sosiaalinen perintö välittyy nuoren omaan elämään. Sosi-

aalinen periytyminen tulisi nähdä tärkeässä ja merkittävässä valossa, eikä huono-osaisuuden tarkastelua tulisi rajata vain jo nuoruusiän saavuttaneisiin. (Myllymäki 2012, 48)

Näyttää selvältä, että hyvinvointi eriytyy ja pahoinvointi kasautuu. Suurella osalla nuorista menee hyvin, mutta mukaan mahtuu myös joukko nuoria, jotka tarvitsevat apua ja tukea, jotta yhteiskuntaan kiinnittymisen mahdollisuudet paranisivat. Tämä näyttäytyy kehityksenä, jota ympäristö pystyy arjessa vahvistamaan tai heikentämään. Tietyt ongelmat lisäävät siis muiden ongelmien ilmaantumisen todennäköisyyttä ja erityisesti varhaisessa lapsuudessa koetut vaikeudet lisäävät myöhemmin ilmaantuvien ongelmien riskiä. Ylisukupolvisuuden katkaisemisessa keskeistä onkin vanhemmuuden, lasten ja nuorten pärjäävyyden tukeminen. Nuorisobarometrin mukaan lapset ja nuoret, jotka ovat saaneet vanhemmiltaan tukea, apua ja myönteistä palautetta ja joiden perheissä on vallinnut keskusteleva ja huomioon ottava ilmapiiri ovat elämäänsä ja sen eri osa-alueisiin tyytyväisempiä kuin ne nuoret joiden perheissä ei tällaista perhekultuuria ole juurikaan ollut. (Paananen, Ristikari & Gissler 2015, 18–19)

Kuten edellä on todettu, huono- ja hyväosaisuuden kasautuminen tulisi nähdä prosessiluonteisena tapahtumaketjuna, jossa on monia eri vaiheita, tekijöitä ja ulottuvuuksia. Tästä johtuen tulisi ymmärtää, että myös hyvinvointiongelmat ilmenevät usein vasta pitkän ajan kuluessa. Näin ollen hyvinvoinnin tukeminen ja ennaltaehkäisevä työ tulisi aloittaa mahdollisimman varhain ennen vaikeiden ongelmien ilmestymistä. Yksilön kannalta tarkasteltuna tänä päivänä suomalainen palvelujärjestä toimii vasta vakavien ongelmien ilmaannuttua. Palvelujärjestelmällä on lisäksi vaikeuksia vastata ihmisten todellisiin tarpeisiin, sillä ongelmat ovat usein monitahoisia ja kokonaisuuden huomioiminen palvelujärjestelmässä on usein vaikeaa ja hidasta. (Paananen, Ristikari & Gissler 2015, 18–19)

Ennaltaehkäisevien ja hyvinvointia tukevien palveluiden merkitys korostuu erityisesti ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Nykyisessä, vallitsevassa tilanteessa, toimet syrjäytymisen ehkäisemiseksi tulevat usein liian myöhään. Koska hyvinvointi rakentuu jokaisen arjessa, eri kasvuympäristöjen, kuten harrastusten, päivähoiton ja koulun tulisi toimia paikkoina, joissa tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja vahvistetaan suojaavia tekijöitä. Ensiarvoisen tärkeää

olisi panostaa ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen ongelmien puuttumiseen niin inhimilliseltä kuin taloudelliselta kannalta. Ongelmien ehkäisystä säästetyt resurssit lisäävät kalliiden ja usein liian myöhään tarjottujen korjaavien palveluiden tarvetta ja kustannuksia. Lisäksi tärkeää on huomioida, että yhteiskunnalliset ratkaisut välittyvät lapseen ja nuoreen lähiympäristöjen kautta. (Paananen, Ristikari & Gissler 2015, 18–19)

2.4 Nuorten elämäntilanne

Ymmärtääkseen elämäntilanteen, tulisi aluksi tiedostaa, ettei elämää voi koskaan hallita täysin. Tärkeää olisi saavuttaa sellainen tila, jossa itse kokee hallitsevansa omaa elämäänsä. Elämäntilanteen tunne menettää silloin, kun kokee, että erilaiset tilanteet, paineet tai vaatimukset saavat yksilön toimimaan vasten omaa tahtoaan. Elämäntilannetta voi kuitenkin kehittää jatkuvasti. (Kallio 2016)

Yleisesti elämäntilannetta tarkoitetaan ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammiksi. Ihminen pyrkii muuttamaan omalla toiminnallaan niitä sisäisiä tai ulkoisia olosuhteita, jotka hän kokee itselleen liian raskaviksi tai voimavarat ylittäviksi. Ihminen pyrkii konkreettisesti muuttamaan olosuhteita toisiksi tai sitten hän muuttaa tavoitteitaan tai omaa tapansa tulkita asioita. (Keltikangas – Järvinen 2008, 256)

Ihmisen elämäntilannetta on korkea, jos hän uskoo voivansa omilla päätöksillään ja ratkaisullaan vaikuttaa asioihin ja siihen mitä hänelle tapahtuu. Tällöin ihminen tuntee olevansa vastuussa elämästään ja asettaa itselleen päämääriä, joita on valmis tavoittelemaan. Elämäntilannetta on määritelty myös sen pohjalta, miten ihminen selviää elämässä vastaantulevista haasteista ja vaatimuksista. Hänelle ei satu jatkuvasti vahinkoja, vaan hän tekee virheratkaisuja. Sää ei ole asettunut häntä vastaan, vaan hän on valinnut väärät vaatteet. Hänen päähänsä ei tulvi ajatuksia, vaan hän ajattelee. (Penttinen & Hautala 2003, 40)

Ihmisellä on matala elämäntilannetta, jos hän uskoo, että hänelle vain tapahtuu asioita ja tapahtumat ovat pääasiassa sattumaan, eikä seurausta omasta toiminnasta. Ihminen

saattaa ajatella, että onnistumiset johtuvat hyvästä onnesta ja epäonnistumien puolestaan huonosta onnesta. Hän joutuu onnettomuuksiin ja muut aiheuttavat hänelle vaikeuksia. Takseja ei löydy, kun hän niitä tarvitsisi. Hänen päähänsä tulee koko ajan ajatuksia niin, ettei hän voi keskittyä. Matala elämänhallinta ei sulje pois onnistumisten kokemusten tuntemista, mutta merkittävää on, että silloin ihminen kokee niiden johtuvan hyvästä onnesta, eikä omasta toiminnasta. (Keltikangas – Järvinen 2008, 257)

Ympäristö voi vaikuttaa nuoren elämänhallinnan kehittymiseen tukemalla sitä tarjoamalla voimavaroja selviytymiseen tai puolestaan estämällä näiden voimavarojen kehittymistä. Lähiympäristöllä on siis merkittävä rooli siinä, mihin nuoren elämä suuntautuu ja siihen miten ja millaiseksi nuoren elämänhallinta kehittyi. Elämänhallinnan pohjaa luodaan jo lapsuudessa ja nuoruudessa. On tärkeää auttaa lasta ja nuorta havaitsemaan ja tulkitsemaan oikein syy-seuraussuhteita, vaikka hänen ymmärtämiskyky olisi aluksi vähäinen. Tämän tajun kehittymistä voidaan edistää tai häiritä lapsuus- ja nuoruusvuosien aikana. Jos lapsi kolauttaa päänsä tuoliin, olisi parempi näyttää ja opettaa lapselle, että tuolia voi siirtää eikä moittia tuolia, joka oli lapsen tiellä. Lisäksi rajat ja kontrolli kuuluvat elämänhallinnan kehittymiseen. Elämänhallinnassa tärkeää on, että lapsi ja nuori oppisi näkemään syy-seuraussuhteen tekojensa ja lopputuloksen välillä. Tärkeää olisi, että lapsi tai nuori tietää, mistä käytöksestä seuraa mitään. Näin ollen lapsi tai nuori pääsee itse ”valitsemaan” lopputuloksen. Lisäksi elämänhallinnan opettamisessa, tärkeää on se, että lapsi tai nuori joutuu vastuuseen omista teoistaan. Kysymys ei niinkään ole rangaistuksen antamisesta, vaan siitä, että lapsi ja nuori ymmärtää, että virheen, epäonnistumisen tai loukkauksen voi korjata omalla toiminnalla. (Keltikangas-Järvinen 2012, 262–263)

Hyvä elämänhallinta mahdollistaa sen, että nuori pystyy tekemään elämässään ratkaisuja, jotka ovat hänen elämänsä kannalta mielekkäitä. Se kuinka nuori kokee pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämäänsä, on yhteydessä hänen elämänsä kulkuun, elämäntapaan ja erilaisiin ratkaisuihin. (Vartiainen 2008, 40–47) Elämänhallintaan ja sen kehittymiseen vaikuttavat myös elämäkokemukset. Nuorten elämänhallinnan tunteen kannalta on merkittävää huomioida, että nuoret tulevat erilaisista lähtökohdista, joten elämänhallintaa koskevat tarpeet vaihtelevat suuresti. Toiset saattavat menettää elämänhallinnan tunteet pienestäkin kolhusta. Toiset saattavat puolestaan säilyttää elämänhallinnan tunteen kovankin kolhauksen jälkeen. Jos elämäkokemusten kautta

nuorelle kehittyy kasvua ja kehitystä tukeva, korkea elämänhallinta, pystyy hän ottamaan vastaan ja käsittelemään elämän mukana tuomat haasteet ja vaikeudet mielekkäällä tavalla. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2007, 17)

Nuorten elämänhallinnasta puhuttaessa merkittävässä roolissa ovat myös nuoren elämässä lähellä olevat aikuiset, perhe, ystävät ja koulu. Tärkeää onkin nuoren sosiaalisten suhteiden luominen ja kiinnittyminen johonkin tiettyyn ympäristöön ja sen ihmisiin. Lisäksi nuoren itsetuntoon ja sen kehittymiseen tulisi kiinnittää huomiota, kun halutaan tukea nuoren elämänhallintaa. Nuoren itsetunnolla on nimittäin vaikutusta sisäiseen elämänhallintaan, sillä siihen kuuluu yksilön usko itseensä ja siihen, että hän voi omilla valinnoillaan ja päätöksillään vaikuttaa omaan elämäänsä. On siis ilmeistä, että nuoren elinympäristö ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat suuresti nuoren elämänhallintaan. (Vartiainen 2008, 40–47)

2.5 Nuorten yksinäisyys

Kun nuorilta kysytään syrjäytymisen syitä, he mainitsevat merkittävämpänä ystävien puutteen. Jokainen meistä kaipaa läheisyyttä ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia kasvaakseen ja kehittyäkseen eheäksi. Ihminen tarvitsee niin fyysistä että psyykkistä läheisyyttä. Yksikin läheinen ystävä voi auttaa suojaamaan lasta tai nuorta. Toisaalta hän tarvitsee myös yksinoloa kehittyäkseen itsenäiseksi ja henkisesti vahvaksi ihmiseksi. Sana yksinäisyys onkin tärkeää erottaa yksinolosta. Yksinäisyys on aina epätoivottu tilanne ja usein myös rikkova ja satuttava tunne. Jokainen kuitenkin kaipaa yksinäisyyttä ajoittain ja toisaalta ohimeneviä yksinäisyyden tunteita on jokaisella. (Aalto 2003, 7-9)

Yksinäisyys on usean lapsen ja nuoren elämänlaatua heikentävä tunne. Yksinäisyys alentaa itseluottamusta ja lisää riskiä tunne-elämän haasteisiin ja ongelmiin, kuten masennukseen, ahdistukseen ja erilaisiin käytöksen häiriöihin. Lisäksi yksinäisyys, etenkin pitkäaikainen yksinäisyys, on suuri syrjäytymisriski. (Junttila 2015, 74–78)

Yksinäisyys voidaan nähdä sosiaalisena yksinäisyytenä tai emotionaalisenä yksinäisyytenä. Sosiaalisesti yksinäisellä ei ole ympärillään sosiaalista verkostoa tai hän kokee, ettei kuulu joukkoon tai ryhmään. Yksinäisyydestä puhuttaessa on lisäksi tärkeä muistaa, että yksinäisyyden tunteen kokemukset ovat hyvin yksilökohtaisia. Ihminen voi esimerkiksi tuntea olonsa yksinäiseksi myös ryhmässä. Erityisesti poikien on todettu kärsivän emotionaalisesta yksinäisyydestä. Tällaisessa tilanteesta lapselta tai nuorelta puuttuu sydänystävää, jonka kanssa voisi jakaa iloja, suruja ja huolenaiheita. (Aalto 2003, 9-11)

Pitkäaikainen yksinäisyys tuo usein mukanaan myös muita ongelmia, kuten kiusaamista, masennusta ja syrjäytymistä. Usein nuorten ongelmat ovatkin yhteydessä heidän kokemaansa yksinäisyyteen. Yksinäisyydellä voi olla nuoren elämään merkittävä ja voimakas vaikutus, joten siitä tulisi olla huolissaan. Yksinäisyyden tunteen kokemukset laskevat nuoren itseluottamusta. Siten yksinäisyys muuttaa tunteita ja ajatuksia, jolloin nuori näkee itsensä negatiivisemmassa valossa. Mieli alkaa muuttua, omat onnistumiset selitetään ulkopuolisella sattumalla ja epäonnistumiset itsestä johtuvilla syillä. Tämä saattaa synnyttää nuorella masennusta, sosiaalisia pelkoja ja syrjäytymistä. Lisäksi tällaiset kokemukset voivat olla perusta erilaisille käyttäytymisen häiriöille. (Junttila 2015)

Yksinäisyyden ikävistä vaikutuksista saattaa olla lisäksi vaikeaa päästä eroon. Jotkut lapset tai nuoret ovat yksinäisiä siksi, että paras kaveri on muuttanut toiselle paikkakunnalle tai on esimerkiksi vain viikon sairaana. Jotkut ovat yksinäisiä siksi, että tällaista parasta kaveria ei ole ikinä ollut tai suhde on katkennut lopullisesti. Tässä kohtaa olisi erityisen tärkeää, että aikuinen huomaisi lapsen tai nuoren pahan olon ja lähtisi siitä hänen kanssaan keskustelemaan. Yksinäisten lasten ja nuorten yhteinen ja yleinen toive ”että joku tulisi juttelemaan” ei ole vähäpätöinen. Tämä toive on yksinäisyyden estämiseksi ja vähentämiseksi hyvin olennainen. Lapset ja nuoret kaipaavat elämäänsä ihmistä, jonka kanssa jutella. Juttelun kautta he saavat taitoja ja varmuutta lähestyä muita ikätovereitaan sekä jutella heidän kanssaan. (Junttila 2015, 74–78)

3 VARHAINEN PUUTTUMINEN JA MYÖNTEINEN TUNNISTAMINEN

3.1 Varhainen puuttuminen

Varhaisesta puuttumisesta on tullut 2000-luvun aikana keskeinen ja hallitseva lapsi- ja nuorisopolitiikan periaate. Keskeisin varhaisen puuttumisen toimintaperiaate on yksilön paikantaminen huolen kohteeksi ja nopea reagointi ongelmiin. Käytännön työn lähtökohtana on lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten herkkyyys havaita aluillaan olevia ei-toivottuja kehityksen suuntia sekä niihin puuttuminen. Tätä kehitystä kutsutaan usein syrjäytymiseksi, joka voi ilmetä eri tavoin sekä eri tasoilla ja vaatia monenlaisia puuttumisen menetelmiä. Tällaisten ei-toivottujen kehityssuuntien ja huolta herättävän käyttäytymisen erottaminen ”normaalista kehityksestä” saattaa kuitenkin olla käytännössä vaikeaa. Ammattilaisten tulee pystyä tarkastelemaan lasten ja nuorten kehitystä ja käyttäytymistä henkilökohtaisella tasolla, mutta samalla myös suhteessa erilaisiin vertaisryhmiin ja ikäluokkaan. Kuka siis arvioi ”oireen” ja ”merkin” suhdetta ja minkälaisilla perusteilla? (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 71–73)

Monet varhaisen tuen hankkeet ja mallit jatkavat kuitenkin lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemistä keskittymällä ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen tapauskohtaisesti. Toimintatapaa pitää yllä osaltaan tieto hyvinvointivaltion tarpeesta kohdentaa käytössä olevat niukat resurssit mahdollisimman tehokkaasti. Kouluissa, terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa niukan henkilöstön voimavarat tyhjenevät ”tulipalojen sammuttamisessa”, eikä aikaa tai energiaa jää aina kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Ongelmien havaitseminen on tarpeellista ja usein niistä selviämisen edellytys. On ehdottoman tärkeää, että reagoidaan hyvissä ajoin ja nopeasti. Mutta jos lapsia ja nuoria katsotaan ainoastaan ”riskilinssin” läpi, tahtovat puutteet ja vaikeudet korostua kohtuuttomasti. Samalla vahvuudet, voimavarat ja onnistumiset, jotka voisivat tukea ja vahvistaa sosiaalista osaamista ja kiinnittää yksilöä tämän yhteisöllisiin piireihin jäävät vähemmälle huomiolle. Yksi osoitus tästä kehityssuunnasta on alati kasvava häiriö- ja oireyhtymädiagnoosien määrä. Kun näiden yksilöitä erottelevien menetelmien avulla pystytään osoittamaan ”riskinuoret”, ”ongelmaperheet” ja ”haasteelliset lapset” ”tavallisten” lasten, nuorten ja perheiden joukosta, voivat hyvää tarkoittava

varhainen tuki ja puuttuminen päätyä leimaamaan yksilöitä. Tämä saattaa johtaa myös siihen, että voimistetaan käsitystä tiettyihin erityisryhmiin automaattisesti kohdistuvasta syrjäytymisuhasta. (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015, 13–14)

Yksilöitä erottelevat menetelmät ja siihen perustuvat ammatilliset toimintatavat voivat vähitellen muuttaa jopa merkittävästi lapsuutta ja nuoruutta koskevaa ymmärrystä. Tällaisessa tilanteessa erilaisuus alkaa näyttäytyä toimenpiteitä edellyttävältä ongelmalta sen sijaan, että se nähtäisiin ja ymmärrettäisiin inhimillisenä ja persoonallisena piirteenä. Itseen liitetyt ongelmalliset piirteet tai ominaisuudet voivat muodostua myös minäkuvaa ja itsetuntoa kokonaisvaltaisesti määrittäviksi tekijöiksi. Tässä tilanteessa voi olla mahdollista jopa se, että riskien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen vahvistavat kielteistä käsitystä itsestä ja synnyttävät negatiivisen kierteen. Pahimmillaan varhainen tuki tuottaa juurikin sitä ulkopuolisuutta, jota vastaan sitä pyritään tuottamaan. (Häkli ym. 2015, 14–15)

3.2 Myönteinen tunnistaminen

Lasten ja nuorten arkiympäristöt ovat alttiita monenlaisille vaikutuksille, jotka ohjaavat lapsuus- ja nuoruusajan yksilöllistä ja yhteisöllistä kehitystä erilaisiin suuntiin. Lapset ja nuoret ovat herkkiä aistimaan heihin kohdistuvia hyväksyviä ja paheksuvia asenteita. He myös suuntaavat toimintaansa suhteessa kokemuksiinsa asenteisiin. Vastauksena edellä mainittuihin haasteisiin on kehitetty ajatus myönteisestä tunnistamisesta. Ajatus myönteisestä tunnistamisesta tarjoaa uuden näkökulman varhaisen tuen ja puuttumisen uudelleensuuntaamiseen. Lähtökohtana myönteisessä tunnistamisessa on tarjota kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuuksia tulla tunnistetuiksi. Näillä tarkoitetaan tapoja, jotka kunnioittavat lasten ja nuorten yksilöllisiä erilaisuuksia sekä jokaisen yhteisöllisiä siteitä. Myönteisessä tunnistamisessa lapsia ja nuoria ei erotella tuettaviin ja pärjääviin vaan myönteinen tunnistaminen voi toteutua kenen kanssa tahansa, milloin tahansa. Myönteisessä tunnistamisessa on kyse muutoksesta, joka merkitsee siirtymistä ”normaalin” tavoittelusta erilaisuuden arvostamiseen, riskeihin puuttumisesta voimavarojen tunnistamiseen sekä yksilöön kohdistuvista toimintatavoista lasten ja nuorten tukemiseen arjen yhteisöissään. Pitkällä aikavälillä myönteinen tun-

nistaminen voi toimia yksilöitä voimaannuttavana ja yhteisöjä sitouttavana periaatteena. Myönteinen tunnistaminen voi toimia lisäksi tehokkaana hyvinvoinnin tukemisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen menetelmänä. (Häkli, Kallio, Korkiamäki 2015, 15)

Tunnistamisen ja tunnustamisen käsitteitä on hyödynnetty sosiaali- ja terveystieteillä monella eri tavalla. Arkikielestä poiketen lapsen tai nuoren ammatillinen tunnistaminen ei merkitse ainoastaan sitä, että hän on tuttu tai hänet tunnetaan. Tunnistamisessa lapsi tai nuori aktiivisesti huomataan. Tavanomaisesti ajatus pitää sisällään ihmisen näkemisen ja kuulemisen erityisenä yksilönä. Toisaalta tunnistamiseen voi liittyä myös tärkeiden ryhmäsidosten huomioiminen, jolloin lapsi tai nuori nähdään esimerkiksi osana perhettä, kaveriporukkaa tai etnistä ryhmää. Varhaisen puuttumisen leviäminen ammatilliseen kielenkäyttöön on puolestaan kiinnittänyt käsitteen vahvasti riskitekijöiden yhteyteen ja niiden riittävän aikaiseen havaitsemiseen. (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 15–16)

Tunnistamisen merkitys laajenee vuorovaikutuksen ja vastavuoroisuuden suuntaan, kun siihen liitetään ajatus tunnustamisesta. Tunnustaminen ei toteudu yksipuolisesti esimerkiksi aikuisen, kasvattajan tai työntekijän toimintana, vaan keskeistä on vuorovaikutteisuus ja lapsen tai nuoren kokemus oikein tunnistetuksi tulemisesta. Ihmiset voivat kokea arvostusta ja hyväksyntää tullessaan ymmärretyiksi heitä aidosti kuvaavien ominaisuuksien eikä automaattisten tai yleistävien määrittelyjen kautta. On esimerkiksi eri asia tulla kohdatuksi hyvänä ystävänä liikuntavammaisen sijaan, huumorintajuksena maahanmuuttajan sijaan tai kaveriporukansa jäsenenä eikä seksuaalivähemmistön edustajana. Tällöin on kysymys tunnustetuksi tulemisesta tavalla, jonka yksilö kokee oikeaksi ja joka samalla ohittaa automaattiset ja yleistävät määrittelyt. (Kallio ym. 2015, 16)

Lapsuuden tutkimuksessa on viime vuosina korostettu lasten omaehtoista toimijuutta. Lapset ovat yhteisönsä aktiivisia jäseniä siinä missä aikuisetkin, vaikka heidän tapansa ja keinonsa ovat erilaisia. Lapset ja nuoret hakevat, tarvitsevat ja ansaitsevat ihmisarvonsa ja inhimillisyytensä tunnustamista siinä missä muutkin ihmiset. Arvostaminen ja kunnioittaminen eivät kuitenkaan riitä pelkästään ajatuksen tasolla. Tulisi löytää

sellaisia tekoja, sanoja ja eleitä, joiden kautta lapsi ja nuori voi kokea itsensä arvokkaaksi omana itsenään ja osana niitä yhteisöjä ja ympäristöjä, joissa hän arkeaan elää. (Kallio ym. 2015, 19)

Myönteisen tunnistamisen kohteena voi olla mikä tahansa asia, joka on tärkeä lapsen tai nuoren käsitykselle itsestään. Myönteinen tunnistaminen voi kohdistua yhtä hyvin osaamiseen ja voimavaroihin kuin vaikkapa huolenpidon tarpeeseen. Toimiakseen laaja-alaisena menetelmänä myönteisen tunnistamisen tulee tapahtua lasten ja nuorten jokapäiväisessä arjessa. Monille ammattilaisille, aikuisille ja vanhemmille se saattaa-kin olla osa jokapäiväistä elämää ja osa toimintatapoja. Esimerkiksi kuulemalla ujon oppilaan hiljaiset vastaukset tai tulkitsemalla aktiivisesti keskittymisvaikeuksista kärsivän oppilaan tekstiä opettaja antaa oppilaille viestin. Tällaisessa tapauksessa oppilaan henkilökohtainen piirre tai ominaisuus ei näyntyä poikkeavuutena tai ongelmallisuutena luokkayhteisössä, vaan opettaja tukee oppilasta luokkayhteisön aktiiviseen jäsenyyteen. Kun koululuokassa toteutettu myönteinen tunnistaminen vähitellen tukee ja vahvistaa lapsen itsetuntoa ja kun hänen edellytyksensä toimia kouluyhteisön jäsenenä paranevat tilannetta pidetään helposti normaalina sosiaalisena kehityksenä. Tilannetta ei nähdä enää ”riskilinssin” läpi, joka voisi tuottaa ulkopuolisuutta. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 81–82)

3.3 Myönteinen tunnistaminen ammatillisena toimintana

Monille ammattilaisille ihmisten erilaisuuden huomioiminen ja ihmisarvon kunnioittaminen ovat osa jokapäiväistä toimintaa lasten ja nuorten kanssa. Myönteisen tunnistamisen tarkoituksena onkin tehdä näkyväksi sitä osaavien ammattilaisten hiljaista työtä, joka erilaisissa arkisissa ympäristöissä auttaa lapsia ja nuoria voimaan hyvin, selviämään, viihtymään ja pärjäämään. Keskeistä onkin, että arkiympäristön toimijat oppivat voimaannuttamaan toisiaan. (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 23–24)

Elämän erilaisissa ympäristöissä aikuiset kohtaavat lapsia ja nuoria eri alojen ammattilaisina ja ovat osaltaan vastuussa heidän hyvinvoinnistaan, kehityksestään ja oppimisestaan. Erilaisuuden arvostaminen sekä arkisen toimijuuden tukeminen ja vahvista-

minen on erityisen hankalaa tilanteissa, joissa ilmenee kiellettyjä, ei-toivottuja tai haitallisia asioita. Yksittäisen nuoren tai ryhmän myönteinen tunnistaminen voi vaikuttaa ja tuntua ammattilaisesta haasteelliselta, jopa mahdottomalta, esimerkiksi päihteisiin, kiusaamiseen tai syrjiviin asenteisiin liittyvissä tilanteissa. Kuitenkin jos näiden ongelmien ohella kiinnitetään huomiota myös muihin seikkoihin, kuten lojaalisuuteen kaverisuhteissa tai kykyyn ottaa toiset huomioon voidaan nuoren kanssa päästä rakentavampaan vuorovaikutukseen. (Kallio ym. 2015, 24)

Myönteinen tunnistaminen ei merkitse rajoista ja arvoista vapaan kasvatusperiaatteen sisäistämistä vaan nuoren henkilökohtaisen kokemusmaailman ottamista tunnistamisen lähtökohdaksi. Kyse on siis toimijan ja toiminnan aktiivisesta erottamisesta tunnistamisen kohteina. Positiivisen huomion kiinnittäminen vähämerkityksisiltäkin tuntuviin henkilökohtaisiin piirteisiin voi olla merkittävää erityisesti sellaisen lapsen tai nuoren kohdalla, joka on tottunut saamaan osakseen jatkuvaa kielteistä huomiota. (Kallio ym. 2015, 24–25)

Arjen ahtaudessa ja yleisen riskejä korostavat ilmapiirin vallitessa ei tunnistamisherkyyden ja myönteisen asenteen ylläpitäminen ole aina helppoa tai itsestään selvää. Myönteisen tunnistamisen aktiivinen toteuttaminen voi olla haastavaa, jos työtä ohjaavat säännöt painottavat ongelmien löytämistä ja niihin puuttumista. Kuulemista ja huomioimista, sanattomia välittämisen ilmaisuja tai luottamuksellisia keskusteluja ei pidetä aina aktiivisena toimintana samalla tavalla kuin esimerkiksi kasvatuskeskustelun järjestämistä, nuoren ohjaamista terapiaan tai henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatimista. Tästä johtuen näiden seurauksia ei myöskään huomioida samaan tapaan kuin näkyvämmän puuttumisen tuloksia. Myönteinen tunnistaminen saattaa vaikuttaa itsestään selvältä osalta osaavien ammattilaisten toimintaa, mutta se ansaitsee erityistä huomiota tullakseen enemmän näkyväksi ja hyväksytyimmäksi osaksi ammatillista käytäntöä. (Kallio ym. 2015, 25)

4 KOULU VARHAISEN PUUTTUMISEN JA MYÖNTEISEN TUNNISTAMISEN PAIKKANA

Nykyiset koululait ja opetussuunnitelmat ovat kokeneet muutosta ja ovat edelleen muutoksen alla. Ne nostavat esille lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaisuuden ja sen tukemisen. Kouluyhteisöjen toimintaa on pyritty edistämään ympäri Suomea lukuisissa ohjelmissa ja kehittämishankkeissa. Jaettuna ajatuksena ja haasteena on kodin ja koulun, eri ammattiryhmien ja hallinnonalojen välisen yhteistyön kehittäminen. Tavoitteena ohjelmissa ja kehittämishankkeissa on ollut, että lukuisat eri toimijat pyrkivät rakentamaan tehokasta tukea sekä yksittäisen oppilaan tukemiseksi ja auttamiseksi, että laajemmin koko kouluyhteisön toiminnan kehittämiseksi. Tämän hetkinen suuntaus on se, ettei koulu voi olla enää ympäristöltään erillinen yhteisö vaan opetus- ja kasvatustyössä tulisi toimia laajasti yhteistyön kentässä. (Norrena 2015, 7-14)

4.1 Koulu kasvu- ja oppimisympäristönä

Oppiminen on mahdollista, jos oppilaan mieli on ehyt ja tasapainossa. Vaikka kodin merkitys nuoren elämän eväiden antajana on ensisijainen, voi koulu kuitenkin omalta osaltaan olla nuoren persoonallista kehitystä tukeva, eheyttäviä ja korjaavia kokemuksia tarjoava sekä kokonaisvaltaisesti huolehtiva paikka. Koulun huolehtiva rooli on erityisen tärkeä niille oppilaille, joiden tärkeimmät ihmissuhteet ovat koulussa. (Janhunen 2013, 31)

Koulu on ympäristö, jossa lasta ja nuorta jatkuvasti tarkkaillaan ja arvioidaan. Lapsella tai nuorella itsellään on lisäksi mahdollisuus vertailla itseään ja omia taitojaan koulutovereihinsa. Tällaisen vertailun kautta lapselle tai nuorelle muodostuu käsitys omasta osaamisestaan ja asemastaan kouluyhteisön jäsenenä. Lapsen tai nuoren omilla ajatuksilla ja toiminnalla on merkittävä vaikutus koulutaitoihin sekä niiden kehittymiseen. Tästä johtuen on mahdollista, että lapselle tai nuorelle kehittyy kielteinen identiteetti koskien omaa osaamistaan ja asemaansa kouluyhteisön jäsenenä. Koulussa oppilaat, joille on muodostunut kielteinen identiteetti mahdollisesti alisuoriutuvat tehtävistään, sillä he käyttävät valtaosan voimavaroistaan näiden vaikeuksien selvittämiseen. Lapsi tai nuori ikään kuin kamppailee jatkuvasti näiden ikävien tunteita kanssa. Tässä kohtaa

opettajien sekä vanhempien näkemykset lapsen tai nuoren kyvyistä ja taidoista korostuvat. Millaisia odotuksia he luovat lasta tai nuorta kohtaan ja miten he suhtautuvat lapsen tai nuoren suoriutumiseen. Miten aikuiset esimerkiksi antavat lapselle tai nuorelle palautetta, millaista palaute on sisällöltään ja millaista palaute on hengeltään? (Janhunen 2013, 29)

Oppilas, joka on usein kokenut epäonnistumisia ja niiden aiheuttamia negatiivisia tunteita tai jopa pahoinvointia saattaa yrittää saada arvostusta ja hyväksyntää muilla tavoilla tai muilta tahoilta. Tällaisissa tapauksissa nuori joutuu käyttämään energiansa itsensä suojelemiseen, arvostuksen ja hyväksynnän saamiseen. Nuori saattaa siis tavoitella turvaa väärin keinoin. Tällaisia ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi koulupinnaaminen ja erilaiset käyttäytymishäiriöt. Koulun laaja-alaisena tehtävänä tulisi olla ehkäistä kaikenlaisten oppilaiden kehitystä ja oppimista haittaavien tekijöiden syntymistä. Koulussa tulisi keskittyä ja kiinnittää huomiota oppilaan kehitystä ja oppimista edistävien tekijöiden ylläpitämiseen ja lisäämiseen. (Janhunen 2013, 29)

Voidaan todeta, että oppilaan koulunkäyntiin ja hänen koko tulevaan elämäänsä voi vaikuttaa se, onko koulussa pystytty havaitsemaan oppilaan mahdollisia oppimisvaikeuksia ja lisäksi auttamaan tukea tarvitsevaa oppilasta. Tärkeäksi nousee opettajien ja koulun muun henkilökunnan oikeanlainen ja ymmärtäväinen suhtautuminen oppilaan mahdollisiin oppimisvaikeuksiin ja muuhun tuen tarpeeseen. Näillä keinoilla pyritään siihen, etteivät oppimisvaikeudet tai muut hankaluudet muodostu oppilaalle liian raskaiksi vastoinkäymisiksi. Myös monet tutkimukset korostavat näiden varhaisen tukitoimien merkitystä koulussa. Varhaisilla tukitoimilla voidaan ehkäistä negatiivisia koulukokemuksia ja edistää myönteistä oppimista sekä positiivista kehityskulkua. (Janhunen 2013, 30)

Koulu on paikka, jossa oppilaat ovat suurimman osan ajasta oppitunneilla saamassa opetusta. Oppilaan hyvinvointia edistävässä ja lisäävässä opetuksessa oppilas voi kokea itsensä hyväksytyksi, opetus on vaatimustasoltaan sopivaa ja osallistavaa sekä oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen kannustavaa. Opettajalla ja muulla koulun henkilökunnalla onkin keskeinen asema ja mahdollisuus hyvinvoinnin edistämässä. On todettu, että opettajan ja muun koulun henkilökunnan suhtautumisella oppilaaseen on merkittäviä vaikutuksia. On esimerkiksi mahdollista, että opettajan tai muun koulun

henkilökunnan negatiivinen suhtautuminen oppilaaseen heikentää kouluun kiinnittymisen ja kuulumisen tunnetta. Vastakkaisesti opettajalta tai koulun muulta henkilökunnalta saadulla tuella on positiivista yhteyttä oppilaan kouluviihtyvyyteen ja koulussa menestymiseen. (Norrena 2015, 181–182)

4.2 Sosiaaliset taidot koulussa

Koulu onkin lapsille ja nuorille tärkeä kasvu- ja oppimisympäristö sillä he viettävät merkittävän ajan elämästään koulussa. Näin ollen koulu aika vaikuttaa olennaisesti minäkäsityksemme ja myöhempään asenteisiin työskentelyä ja yhteisöjen toimintaa kohtaan. Sosiaalisten taitojen vaikeudet voivat näkyä koulussa esimerkiksi vastainkäymisten kestämisessä, koulunkäynnin kokemuksissa ja yleisenä syrjäytymisriskinä. Valitettavaa on, että lapsia ja nuoria, joilta sosiaaliset taidot puuttuvat, torjutaan kaveripiirissä. Puhutaan negatiivisen vuorovaikutuksen kehästä; ollessaan yksin ei voi harjoitella kaverisuhteissa tarvittavia sosiaalisia taitoja, ja ellei näitä taitoja ole, on vaikeaa päästä mukaan sosiaalisiin tilanteisiin, joissa kavereita olisi. Tässä kohtaa korostuukin koulun merkittävä rooli sosiaalisten taitojen kehittämisessä. (Junttila 2010, 35) Koulussa opettajalla ja koulun muulla henkilökunnalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten oppilaiden sosiaaliset taidot kehittyvät. Koulunkäynnin kannalta keskeisiä sosiaalisia taitoja ovat toisten huomioon ottaminen, toisten kuunteleminen, erilaisten ihmisten kanssa toimeen tuleminen, avun pyytäminen ja avun antaminen sekä erilaiset ongelmanratkaisutaidot. Sosiaalisten suhteiden ja taitojen kehittyminen lisää oppilaiden itsevarmuutta, joka auttaa heitä itse solmimaan sosiaalisia suhteita ja lisää mahdollisuuksia hyväksytyksi tulemiseen ryhmän sisällä. Luokassa on oltava kaikille selkeät ja toimivat pelisäännöt, sillä ne luovat turvallista ilmapiiriä. Turvallisessa ilmapiirissä on myös hyvä harjoitella sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Kiilakoski 2014, 45–52)

4.3 Luokan ilmapiiri

Koululuokka ja toiset oppilaat ovat jokaiselle nuorelle tärkeä kasvua tukeva vertaisryhmä – niin hyvässä että pahassa. Koulussa tulisi voida keskittyä oppimiseen, eikä esimerkiksi jännittämiseen tai pelkoon nolatuksi tulemisesta. Oppilaan turvallinen olo

onkin kaiken oppimisen edellytys. Luokan hyvä yhteishenki sekä turvallisuus eivät synny itsestään vaan niiden muodostumiseksi tarvitaan aktiivisia toimia. Luokan arjessa ryhmätaitojen kehittäminen ja oppilaiden kasvun turvaaminen ovat keskeisessä asemassa, jotta turvallista ilmapiiriä voidaan luoda. Oppilaiden turvallisuuden tunne näkyy koulussa työrauhana. Turvallisessa koulussa oppilas tietää mitä häneltä odotetaan ja oppilas voi tuntea itsensä arvostetuksi. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ketään kiusata, jätetä ulkopuolelle, nöyrytetä tai saateta naurunalaiseksi. Mitä turvallisempi tunne, olotila ja ryhmä ovat sitä paremmat mahdollisuudet lapsella ja nuorella on oppia ja kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi. (Salovaara & Honkanen 2011, 8-13)

Tutkimuksissa on osoitettu, että koululuokan ilmapiiri ja yhteishenki vaikuttavat koulussa viihtymiseen ja sitä kautta myös oppimiseen ja hyvinvoinnin kokemuksiin. Hyvä luokkahenki tai luokkahengen parantuminen kuvaa tutkimusten mukaan jossain määrin oppilaiden sosiaalisten taitojen kehitystä. Koululuokan ja kouluyhteisön ilmapiirin ollessa hyvä kasvavat oppilaiden turvallisuuden tunteen kokemukset. Hyvässä, kiinteässä ryhmässä, oppilaat ovat aidosti kiinnostuneita toisistaan, toistensa tunteista, ottavat toisensa huomioon, luottavat toisiinsa, auttavat toisiaan ja pitävät yhdessä työskentelystä. Tällaisessa tilanteessa ryhmän jäsenet ja ryhmän toiminta vetävät toisiaan puoleensa, mistä muodostuu turvallinen olo ryhmän jäsenten välille. Turvallisen ilmapiirin kautta tavoitteellisen ja tuloksellisen oppimisen edellytykset paranevat. Ryhmän ilmapiiriä parantaessa ja sitä kautta turvallisuuden tunteen lisäämisessä opettajan ja koulun muuan henkilökunnan tulisi pyrkiä kiinnittämään huomiota oppilaiden tukemiseen, oppilaiden tasavertaisuuden toteutumiseen sekä yhteenkuulumisen hengen nostattamiseen. Tämä on tärkeää sillä luokan ilmapiiri ja hyväksytyksi tuleminen kokemukset ovat merkittäviä tekijöitä kouluviihtyvyydessä ja kouluun sitoutumisessa. (Kiilakoski 2014, 45–52)

4.4 Osallistava koulu

Syrjäytymisen riskit voivat kasautua tai väistyä elämän eri vaiheissa ja ajan kuluessa. Oppimisympäristön hyvät vuorovaikutussuhteet ja sensitiiviset ohjauskäytännöt voivat toimia suojaavina tekijöinä lapsuudessa ja nuoruudessa. Syrjäytymiselle altista-

vista tekijöistä osa ovat yksilöön liittyviä sekä osa oppimisympäristöön ja vuorovaikutussuhteisiin liittyviä. Yksilöön liittyviä tekijöitä ovat motivaation ja itsesäätelyn ongelmat, oppimisvaikeudet ja sosiaalisten taitojen ongelmat. Oppimisympäristöön ja vuorovaikutussuhteisiin liittyviä tekijöitä ovat oppimisen tuen vähäisyys ja yksilön torjuminen ryhmässä. Syrjäytymistä ehkäisevien opetuskäytänteiden vahvistaminen koulussa edellyttää opettajilta ja muulta koulun henkilökunnalta taitoja tunnistaa ja nähdä oppilaiden varhaisen syrjäytymisen riskejä ja suojaavia tekijöitä. Lisäksi heiltä vaaditaan taitoja tukea oppilaiden osallisuutta ja sosiaalista kiinnittymistä koulussa. (Poikkeus, Rasku-Puttonen, Lerkkanen, Kuorelahti, Siekkinen, Kiuru & Nurmi 2013, 111)

Kiinnittyminen kouluun edellyttää sitä, että oppilaat kokevat oppimisen itselleen mielisaksi ja merkitykselliseksi. Tärkeää on, että oppilaat kokevat koulussa hyväksyntää ja yhteenkuuluvuutta. Helposti havainnoitavan käyttäytymisen tasolla oppilaat sitoutuvat koulun toimintaan. Oppilaat sitoutuvat tehtävien suorittamiseen ja sääntöjen noudattamiseen. Lisäksi he sitoutuvat läsnäoloon koulussa ja oppitunneilla. Tunnetason kiinnittymistä voidaan tarkastella sen perusteella, missä määrin oppilas kokee kuuluvansa luokka- tai kouluyhteisöön sekä näkee kouluoppimisen merkitykselliseksi tulevaisuutta ajatellen. Oppilaan kokemus koululuokkaan- tai kouluyhteisöön kuulumisesta sekä opettajan myönteinen tuki edistävät oppilaan osallistumista oppimiseen. Kyseiset havainnot tukevat näkemystä siitä, että syrjäytymisen ehkäisyssä ei ole tarpeellista eikä viisasta etsiä ainoastaan syrjäytymisen syitä. Tärkeää on kiinnittää huomiota suojaaviin ja tukeviin mekanismeihin, jotka lisäävät kiinnittymisen kokemusta, motivoivat opiskeluun, asettamaan tavoitteita ja uskomaan oppilaan omiin kykyihin saavuttaa niitä. (Poikkeus ym. 2013, 111–117)

Opetuksen kehittämisen ohella tärkeä keino lisätä oppilaiden osallisuuden kokemuksia ja kouluun kiinnittymistä on edistää oppilaiden myönteisiä vertaissuhteita. Onkin todettu, että opettajan lämpimyys edistää luokan myönteisiä vertaissuhteita ja vähentää altistumista oppilastovereiden hyljeksinnälle. Hyljeksityksi tuleminen oppilaiden vertaisryhmässä hankaloittaa lapsen tai nuoren oppimista sekä osallisuuden kokemusten muodostumista. Näitä lapsia tai nuoria usein vältellään, jätetään ulkopuolelle tai heitä kohtaan voidaan käyttäytyä jopa aggressiivisesti. Tällainen torjutuksi tuleminen voi

heikentää oppimismotivaatiota sekä vaikuttaa luokan toimintaan ja suhteisiin osallistumista. Tämä johtaa siihen, että hyljeksityillä oppilailta on muita oppilaita vähäisemmät mahdollisuudet hyödyntää oppilastoverien oppimiskokemuksia ja tietoa. Hyljeksityt oppilaat saattava lisäksi jäädä vaille positiivisia oppimiskokemuksia. (Poikkeus ym. 2013, 111–120)

5 KOULUTUKSELLISEN TASA-ARVON HANKE

5.1 Hankkeen aikataulu ja henkilöstö

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Porin kaupungin sivistyskeskukselle erityisavustusta koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Koulutuksellisen tasa-arvon hanke on käynnistynyt syksyllä 2013 ja päättyy kevääseen 2017. Hanketyö kohdentuu alueille, joilla riskit koulutukselliseen eriytymiseen ovat suurimmat ja tavoitteena on turvata tasa-arvoisen ja tasalaatuisen perusopetuksen saatavuus. Hankekouluiksi on hankerahoituksen kriteerien mukaan valittu Kaarisillan, Meri-Porin, Itä-Porin ja Noormarkun yhtenäiskoulut sekä Väinölän, Ahlaisten ja Reposaaaren koulut.

Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa työskentelee viisitoista työntekijää. Työryhmään kuuluu psykologi/hankekoordinaattori, kaksi erityisopettajaa ja kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa, jotka liikkuvat useammalla koululla. Lisäksi hankkeeseen on palkattu kymmenen kouluilla kiinteästi työskentelevää koulunkäynti- tai kasvatusohjaajaa. Hankerahoituksen kautta saatu lisäresurssi on mahdollistanut tiiviiden tukitoimien kohdentamisen kaikkein suurimmassa riskissä oleviin oppilaisiin joko yksilö-, perhe- tai ryhmätyöskentelyn keinoin. Osa hankkeen toiminnoista on suunnattu kaikille koulun oppilaille tai tietyille luokille kokonaisuudessaan, jolloin on kyetty välttämään hankkeen kohdeoppilaiden leimautumista.

5.2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on ollut lisätä syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja vähentää heidän poissaolojaan sekä parantaa oppimistuloksia ja arvosanoja. Tavoitteena on myös oppilaiden yleisen elämänhallinnan lisääntyminen ja siksi toimintoja on suunnattu myös kouluajan ulkopuolelle ja perhetyöhön. Hankkeessa mukana olleita oppilaita on ohjattu kohdennettujen palveluiden pariin. Tähän on sisällytetty vapaa-ajan toimintojen ja harrastusten tukemista, jatkokoulutuksen turvaamista sekä tarvittaessa ohjaamista sosiaali- ja terveystoimen palveluihin. Hanke on pyrkinyt lisäämään ja kehittämään moniammatillista yhteistyötä sekä koulun sisällä, kodin ja koulun välillä että koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Yhteistyötä on lisätty ja kehitetty nuorisotoimen, nuorten vastaanoton, lastensuojelun ja erityissairaanhoidon sekä koulun vakituisen henkilöstön kanssa. Yhteistyöllä peruspalveluita tuottavien tahojen kanssa on pyritty turvaamaan sitä, että hyväksi todettuja toimintamalleja saataisiin juurrutettua osaksi koulua myös hanketyön päätyttyä. Ohjaajien työn kautta kouluille on saatu valtakunnallisestikin tärkeäksi koettua nuorisotyön työtettä. Hankkeen työntekijät ovat tiivis osa kouluyhteisöä, joten he pystyvät hyödyntämään koulupäivän aikana saamaansa tietoa oppilaiden tuen suunnitteluun myös vapaa-ajalla. Psykiatristen sairaanhoitajien tuoma kokemus nuorten vastaanoton tyyppisen toiminnan jalkauttamisesta kouluille on samoin antanut vahvistusta sille, että erilaisten toimijoiden ja palveluiden tuominen oppilaitoksiin helpottaa avun saamista sinne missä sitä tarvitaan.

5.3 Hankkeen toimintamallit

Hankkeessa on kehitetty erilaisia toimintamalleja oppilaiden kouluviihtyvyyden parantamiseen ja poissaolojen vähentämiseen sekä oppimistuloksien ja arvosanojen parantamiseen. Näitä ovat esimerkiksi kouluajana toteutettu yksilöohjaus, läksypiiritointi ja ryhmätoiminnat.

5.3.1 Yksilöohjaus

Hanketyöntekijät ovat pystyneet tarjoamaan matalan kynnyksen palveluita koulun arkeen. Hanketyöntekijöiden työ ei ole rajoittunut ainoastaan koulujen työaikoihin, joten he ovat voineet auttaa ja tukea oppilaita kokonaisvaltaisesti, myös kouluajan ulkopuolella. Hanketyöntekijät ovat kohdanneet oppilaita siellä, missä he oikeasti aikaansa viettävät, joten hanketyöntekijät ovat päässeet hyvin läheisiin kontaktiin oppilaiden kanssa ja kyenneet näin tarjoamaan aidosti kuuntelevan ja läsnäolevan aikuisen tukea.

Psykiatriset sairaanhoitajat ja muut hanketyöntekijät ovat tarjonneet oppilaille yksilöohjausta. Osa hankkeessa mukana olleista oppilaista on käynyt tapaamassa psykiatrista sairaanhoitajaa säännöllisesti. Tätä kautta he ovat saaneet keskusteluapua mahdollisiin ongelmiinsa ja muihin elämänsä aikana kohdattuihin haasteisiin. Lisäksi muiden hanketyöntekijöiden tiivis työskentely kouluilla on mahdollistanut sen, että oppilaat ovat voineet mennä milloin tahansa juttelemaan heidän kanssaan. Hanketyöntekijät ovat olleet oppilaille ihmisiä, joiden kanssa jakaa arjessa koetut ilot, surut, haasteet ja onnistumiset. Lisäksi oppilaiden koulunkäyntiä on tuettu hyvin konkreettisilla toimenpiteillä, kuten herättelemällä oppilaita aamuisin tai hakemalla heitä kouluun. Oppilaita on myös ohjattu harrastustoimintoihin. Harrastustoimintoja on tuettu sekä rahallisesti että käytännössä esimerkiksi kuljetuksia järjestämällä. Lisäksi hanketyöntekijät ovat hyödyntäneen sosiaalista mediaa oppilaiden kanssa työskennellessään.

5.3.2 Ryhmätoiminnot

Yksilötyön rinnalla hankkeessa on toteutettu ryhmätoimintoja. Osa ryhmätoiminnoista on toteutettu koulupäivän aikana, osa puolestaan kouluajan ulkopuolella. Erilaisia ryhmätoimintoja on kehitetty vastaamaan oppilaiden todellisia ja aitoja tarpeita. Tällaisia ovat olleet muun muassa sosiaalisten taitojen ryhmät, ART-ryhmät ja erilaiset poika- ja tyttöryhmät sekä erilaiset toiminnalliset ryhmät. Hankkeen työntekijät ovat olleet mukana myös erilaisissa ryhmäyttämistoiminnoissa ja loma-aikoina on järjestetty tapahtumia, retkiä ja leirejä. Toimintoja on muutettu hankkeen aikana, jolla on pyritty siihen, että muutoksiin ja oppilaiden tarpeisiin pystytään vastaamaan varhaisessa vaiheessa.

5.3.3 Läksypiiri

Läksypiirit ovat kaikilla kouluilla todettu erityisen tarpeellisiksi. Läksypiiri on ollut paikka, jonne kuka tahansa oppilaista on voinut mennä tekemään läksyjä tai lukemaan kokeisiin. Läksypiiri on ollut rauhallinen paikka läksyjen tekemiseen, jossa on aina ollut hanketyöntekijöitä auttamassa läksyjen tekemisessä. Läksypiirissä lapset ja nuoret ovat saaneet apua, tukea ja kannustusta läksyjen tekemiseen ja sitä kautta on pyritty parantamaan oppilaiden oppimistuloksia ja arvosanoja, sekä kouluviihtyvyyttä.

6 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

6.1 Tavoitteet ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa mukana olleiden oppilaiden kokemuksia hankkeesta. Tavoitteena oli selvittää, mistä oppilaat ovat pitäneet ja onko hankkeessa jotakin sellaista, mitä he haluaisivat muuttaa. Lisäksi tavoitteena oli saada selville oppilaiden kokemuksia hankkeen vaikuttavuudesta ja hankkeen tuomasta muutoksesta ja sen myötä saadusta avusta. Näiden lisäksi tavoitteena oli saada tietoa kouluyhteisön ilmapiiristä, oppilaiden ystävyys-suhteista sekä onnistumisten ja ilon aiheista.

Opinnäytetyön tutkimustehtäviin haettiin vastauksia haastattelemalla oppilaita, jotka ovat olleet mukana Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön aineiston keruussa käytettiin tutkimusmenetelmänä puolistrukturoitua haastattelua. Jokaiselle haastateltavalle esitettiin samat kysymykset, samassa järjestyksessä. Vastauksia ei ollut sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat saivat vastata omin sanoin, jolloin oppilaiden oma ääni pääsi esille. Haastattelussa korostettiin oppilaiden omia mielipiteitä, kokemuksia ja ajatuksia.

Puolistrukturoitua haastattelua tehdessä tarvitaan usein hieman taustatietoa haastateltavista. Opinnäytetyön tekijä olikin ennen haastattelukysymysten laatimista tutustunut Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeeseen, sen työntekijöihin ja hankkeen toimintoihin. Lisäksi ennen haastattelujen suorittamista opinnäytetyön tekijä sai jokaisesta haastateltavasti oppilaasta taustatietoja, joilla varmistettiin haastattelujen sujuminen.

Haastattelukysymykset pyrittiin tekemään avoimiksi, lyhyiksi ja helposti ymmärrettäviksi sekä ammattikieltä pyrittiin välttämään. Tällä pyrittiin luomaan yhteistä ymmärrystä haastattelijan ja haastateltavan välille. Avoimet kysymykset auttoivat haastateltavaa kertomaan kokemuksistaan, ajatuksistaan ja mielipiteistään laajemmin ja omin sanoin. Haastattelu muodostuikin osittain vuorovaikutteiseksi dialogiksi. Tämä rohkaisti haastateltavaa kertomaan rehellisesti ja avoimesti omista kokemuksistaan, mielipiteistään ja ajatuksistaan. Haastattelun aikana opinnäytetyön tekijä toisti ajoittain haastateltavan vastauksia ja esitti tarkentavia kysymyksiä, joiden avulla tietoa saatiin täsmennettyä ja syvennettyä.

6.3 Kohderyhmä

Haastattelut suoritettiin neljällä Satakunnan koululla, jotka ovat olleet mukana Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa. Yhteensä haastateltavia oppilaita oli kaksitoista. Nuorimmat olivat kuudennella luokalla ja vanhin oli jo suorittanut peruskoulun. Haastateltavien joukossa oli sekä tyttöjä että poikia. Haastateltavat oppilaat olivat olleet hankkeessa mukana eripituisia ajanjaksoja ja lisäksi olivat olleet mukana erilaisissa toiminnoissa.

Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeen työntekijät toimivat opinnäytetyön tekijän suurenä apuna haastateltavien hankinnassa. Opinnäytetyön tekijä oli yhteydessä eri koulujen hanketyöntekijöihin, jolloin sovittiin siitä, milloin ja missä haastattelut suoritetaisiin. Tarkoituksena oli saada haastatteluun erilaisissa toiminnoissa mukana olleita oppilaita, jotta haastattelukysymyksiin saataisiin monialaisia mielipiteitä koskien

hankkeen toimintoja. Kun oppilas oli suostunut haastateltavaksi, lähettivät hanketyöntekijät oppilaan huoltajille kirjeen, jossa kysyttiin huoltajien suostumusta heidän lapsensa haastatteluun. Kun lupa-asiat olivat kunnossa, voitiin haastattelut aloittaa.

Haastattelutilana toimi rauhallinen tila haastateltavan oppilaan koululla, jossa haastattelija ja haastateltava saivat olla keskenään omassa rauhassaan. Tällä pyrittiin luomaan levollinen tapahtuma, joka antoi haastateltavalle aikaa omien mielipiteidensä, kokemuksensa ja ajatustensa ilmaisuun.

6.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Haastattelut nauhoitettiin ja haastattelun alussa opinnäytetyön tekijä kysyi haastateltavalta suostumuksen haastattelun nauhoittamiseen. Jokainen haastateltavista suostui tähän.

Kun haastattelu oli suoritettu, siirryttiin haastattelun litterointiin eli haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi sanasanaisesti. Tällä pyrittiin siihen, ettei mitään olennaista tietoa haastatteluista katoa. Tämän jälkeen jokaisen haastateltavan vastaukset kirjoitettiin kysymyskohtaisesti ylös. Tästä muodostui aineisto, jossa jokaisen haastattelukysymyksen alla oli jokaisen haastateltavan vastaus kysymykseen. Tämän jälkeen tekstistä oli helppo löytää yhtenäisyyksiä ja eroavaisuuksia. Asioista tehtiin havainnot niiden esiintyvyyden, toistuvuuden ja erityistapausten perusteella. Tämän jälkeen haastatteluista saatu aineisto oli helppo muodostaa loogiseksi kokonaisuudeksi, joka kirjoitettiin tutkimustuloksiin.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Millaiseksi kuvailisit luokkasi ilmapiirin?

Oppilaiden haastatteluista ilmeni vastakkaisia mielipiteitä koskien oman luokan ilmapiiriä. Osa haastateltavista kuvasi luokan ilmapiirin olevan hyvä. He kertoivat, että luokan oppilaiden kesken vallitsee hyvät suhteet ja he tulevat hyvin toimeen keskenään. Oppilaat kuvasivat myös sitä, että kun luokan ilmapiiri on hyvä ja luokan oppilaat tulevat toimeen keskenään vaikuttaa se positiivisesti myös työskentelyyn oppitunneilla. He kuvasivat, että tällaisessa tilanteessa pari- ja ryhmätyöt sujuvat hyvin, eikä oppitunneilla mene aikaa esimerkiksi oppilaiden väliseen riitelystä.

”Siel on hyvä yhteishenki. Kaikki on niinku yhtä suurta perhettä niin sanotusti. Mun mielest meil on parhain luokka.”

Osa haastateltavista kuvasi luokan ilmapiirin olevan huono. He kertoivat, että luokan oppilaat eivät kaikki tule toimeen keskenään ja oppilaat ovat jakautuneet omiin ryhmiinsä, eikä toisten kanssa olla. Oppilaat kuvasivat myös, että oppitunnit ovat melko rauhattomia ja levottomia, eikä opetus aina suju, koska opettajalla menee niin kauan aikaa luokan rauhoitteluun.

”On siel ihan kivaa, mut et toi noi yhteishenki vois olla vähän parempi ja puhelimen käyttöön tunneilla olla vähä vähempi. Se niinku häiritsee ja opettaja joutuu puuttuu siihe. Ja se sit niinku häiritsee taas opetusta”

7.2 Voisitko kertoa millaisia ystäviä sinulla on?

Jokainen haastateltu oppilas kuvasi, että hänellä on hyviä ystäviä. He kertoivat, että ystäviä on sekä koulussa että vapaa-ajalla. Osittain nämä ystävät ovat samoja joiden kanssa viettää aikaa koulussa ja joiden kanssa viettää aikaa lisäksi vapaa-ajalla. Osa oppilaista oli lisäksi harmissaan siitä, että parhaat ystävät asuvat muissa kunnissa tai kaupungeissa. He olivat harmissaan siitä, että välimatkan takia, eivät voi nähdä vapaa-ajalla ystäviään niin useasti kuin haluaisivat. Kaikissa vastauksissa toistui vahvasti se,

että ystävyys-suhteet olivat jokaiselle oppilaalle hyvin tärkeitä. Lisäksi he kuvasivat ystäviään rehellisiksi, luotettaviksi ja kilteiksi.

”Kyl mul on aika paljo luotettavii ja rehellisii ja sillai ku mäki yritän olla kaikkien kaveri.”

7.3 Kuinka tyytyväinen olet ystävyys-suhteisiisi?

Kysyttäessä tyytyväisyydestä ystävyys-suhteisiin, lähes kaikki haastatellut oppilaat kertoivat olevansa tyytyväisiä ystävyys-suhteisiinsa. He kokivat, että heillä on täydellinen ystävä tai täydellisiä ystäviä, eivätkä muuttaisi ystävyys-suhteissaan mitään. Oppilaat kertoivat ystävien olevan niin hyviä ystäviä heille, että heidän seurassaan voi olla täysin oma itsensä, eikä tarvitse esittää mitään. Lisäksi he kertoivat, että lähimpien ystävien kanssa voi puhua mistä vain ja puhuminen heille tuntuu mukavalta ja helpolta.

Muutama oppilas kertoi olevansa tyytyväinen ystävyys-suhteisiinsa, mutta kertoivat sen lisäksi muutamia asioita, joihin toivoisivat muutosta ystävyys-suhteissaan. Yksi oppilaista kertoi, että hänellä ja kavereilla on jonkin verran riitoja ja toivoisikin, että niitä olisi vähemmän. Yksi oppilas kertoi, että kaveriporukassa tulee tehtyä välillä tyhmyyksiä, joista joutuu pulaan. Hän toivoisi, että siihen tulisi muutos ja se saataisiin loppumaan.

Eräs oppilaista kuvasi, että ystävyys-suhteet olisivat parempia, jos ystävät kuuntelisivat häntä enemmän. Oppilas koki, että ei tule ystävien seurassa aina kuulluksi, joka aiheuttaa hänelle pahaa mieltä. Lisäksi yksi oppilas toivoi, että voisi luottaa ystäviinsä enemmän, jotta voisi jutella heille kaikista asioista.

”Tietysti sitä muuttais, et pystyis puhuu paremmi, et luottais sataprosenttisesti.”

7.4 Mitä iloja elämässäsi on?

Jokainen haastateltava oppilas kertoi, että ystävät tuovat heidän elämäänsä iloa ja ystävien seurassa tulee aina hyvälle ja iloiselle mielelle. Myös tämän kysymyksen kohdalla oppilaat korostivat ystävien tärkeyttä heidän elämässään. Lisäksi osa oppilaista kertoi, että kouluun on mukava tulla, kun sielläkin tapaa ystäviä. Vastauksissa toistui lisäksi ilojen ja hyvän mielen lähteinä vapaa-ajan harrastukset ja mielenkiinnon kohteet. Näitä olivat muun muassa jalkapallo, jääkiekko, uinti, laulaminen, teatteri, piirtäminen ja musiikki. Osa oppilaista kertoi myös, että tulee iloiseksi ja hyvälle mielelle, kun saa viettää aikaa perheensä kanssa.

7.5 Onnistumisen kokemukset; koetko onnistumisia?

7.5.1 Koulussa

Puhuttaessa onnistumisista koulussa, toistui oppilaiden vastauksissa sama teema. Oppilaat kuvasivat kokevansa onnistumisia koulussa, jos kokeesta tulee hyvä numero. Erityisen onnistuneeksi oppilaat kertoivat olonsa silloin, kun kokeesta tulee hyvä numero vaikka ei olisi lukenut siihen paljoa tai jos hyvä numero tulee sellaisen aineen kokeesta jossa ei yleensä ole niin hyvä.

”Joskus koulussa se, että joku koe menee hyvin niin tulee onnistunu olo.”

Yhden oppilaan vastaus erosi muiden vastauksista. Hän kertoi, ettei koe onnistumisia koulussa koskaan. Hän kertoi myös sen olevan syynä sille, miksei aina koulussa viihdy.

”Mä en oo nii hyvä koulussa.”

7.5.2 Koulun ulkopuolella

Puhuttaessa onnistumisista koulun ulkopuolella toistui vahvasti samat asiat, joiden he kertoivat tuovan iloa heidän elämiinsä. Oppilaat kertoivat kokevansa onnistumisia harrastuksissaan, kun oppii jotakin uutta tai jotakin sellaista mitä on pitkään harjoitellut. Pari oppilaista kertoi myös, että ei koe juurikaan onnistumisia vapaa-ajalla vaan kokee onnistumisia enemmän koulussa.

7.6 Kenen kanssa puhut ilon aiheista ja onnistumisista?

7.6.1 Koulussa

Tärkeiksi henkilöiksi, joiden kanssa puhua iloista ja onnistumisista kaikki oppilaat nostivat ystävänsä. Oppilaat kertoivat, että jakavat keskenään kokemuksia iloistaan ja onnistumisistaan. Muiksi tärkeiksi henkilöiksi muutama oppilas nosti hanketyöntekijät. Oppilaat kertoivat, että hanketyöntekijöiden kanssa voi puhua mistä vain ja heillä on aikaa kuunnella. Samalla hanketyöntekijät lisäksi tsemppaavat heitä.

Oppilaat kertoivat, että opettajien kanssa tulee harvemmin puhuttua iloista tai onnistumisista. Osa oppilaista kertoi, ettei puhu koskaan opettajien kanssa iloista tai onnistumista. Oppilaat kertoivat vaihtelevia kokemuksia siitä, antavatko opettajat palautetta onnistumisista koulussa. Suurin osa oppilaista kertoi, että saa opettajilta palautetta ja kannustusta, jos jokin koe menee hyvin, on tehnyt läksyt hyvin tai onnistuu tuntitehtävissä hyvin. Parin oppilaan kokemukset olivat erilaisia. He kokivat, ettei opettajalta saa suullista palautetta kuin hyvin harvoin. Yksi oppilaista kertoikin saavansa suullista palautetta opettajilta hyvin harvoin, mutta Wilmaan tulee ajoittain sähköisessä muodossa positiivista palautetta.

Tärkeäksi asiaksi haastatteluissa nousikin opettajien palaute. Monet oppilaista kertoivat, että onnistumisen tunteet ovat yhteydessä siihen, saako opettajalta palautetta vai ei. Monet kertoivat, että jos palautetta ei saa niin onnistumisen tunteiden kokemukset jäävät vähäisiksi. Vastakkaisesti, jos opettajalta saa palautetta nousevat onnistumisen tunteet selkeämmin esille.

”Esimerkiks kun kokeesta tulee numero, joka ei ittee paljoo tyydytä ja sit opettaja sanoo et hyvä niin siit tulee sellane hyvä ja onnistunu olo.”

7.6.2 Koulun ulkopuolella

Koulun ulkopuolella tärkeiksi ihmisiksi puhuttaessa iloista ja onnistumisista suurin osa oppilaista nosti ystävänsä. Muutama oppilas nosti esille myös perheen ja erityisesti äidin, jonka kanssa voi puhua iloista ja onnistumisista. Lisäksi harrastusten ohjaajat nousivat tärkeiksi henkilöiksi. Oppilaat kertoivat, että harrastuksen ohjaajan kanssa voi iloita ja puhua onnistumisista. Yksi oppilaista kertoi harrastuksensa ohjaajan olevan sellainen ihminen, jolle voi puhua mistä tahansa. Tätä suhdetta kyseinen oppilas piti erityisen tärkeänä ihmissuhteena.

7.7 Mielipiteitä hankkeen toiminnoista

Mielipiteet hankkeen toiminnoista olivat hyvin positiivisia kaikilla oppilailla. Jokainen oppilas kertoi pitäneensä siitä, mitä juuri hänen kanssaan oli tehty ja siitä missä toiminnoissa hän oli ollut mukana. Yhdessä tekemisen ilo esiintyi useissa oppilaiden vastauksissa. Oppilaat kertoivat kuinka paljon he pitävät siitä, että pääsevät yhdessä tekemään erilaisia asioita kavereidensa ja hanketyöntekijöiden kanssa. He kokivat yhdessä tekemisen myös tärkeäksi vastapainoksi muulle koulunkäynnille ja kertoivat, että pitävät tärkeänä sitä, että koulussa pääsee välillä tekemään myös muuta kuin perinteistä oppitunneilla opiskelua. Muutama oppilas, joka oli ollut mukana erilaisissa ryhmätöiminnoissa kertoi sen myös vahvistaneen kaverisuhteita.

”On ollut tosi hyviä ja siellä vaan kaverisuhteet vahvistuu. Se on sellast hauskaa aikaa kaiken koulun keskel.”

Puolet oppilaista olivat olleet mukana toiminnoissa, joissa oli saanut apua läksyjen tekemiseen ja kokeisiin lukemiseen. Oppilaiden mielipiteet läksyparkista olivat myös erittäin positiivisia. He kokivat tärkeäksi sen, että koulussa on kaikille oppilaille paikka, johon voi mennä tekemään läksyjä tai lukemaan kokeisiin. Kiitollisia he olivat

saamastaan avusta ja tuesta. He iloitsivat siitä, että läksyjien tekoon on rauhallinen paikka ja osaavia työntekijöitä, jotka osaavat auttaa heitä läksyjien tekemisessä. Oppilaat olivat myös iloisia siitä, että läksyparkissa todella tuli tehtyä läksyt eikä vapaa-ajalla enää tarvinnut läksyjä murehtia.

Muutama haastateltavista oppilaista oli käynyt tapaamassa psykiatrista sairaanhoitajaa säännöllisesti. Tästäkin kokemukset olivat erittäin positiivisia. Oppilaat pitivät tärkeänä sitä, että on joku jollekin puhua ja joka kuuntelee. He kertoivat, että ovat voineet puhua psykiatriselle sairaanhoitajalle mistä tahansa, joka on helpottanut oloa. Oppilaat kertoivat myös sen tuntuvan hyvältä, kun joku kuuntelee. He kokivat, että keskustelujen kautta he ovat saaneet ymmärrystä ja heitä ymmärretään. Lisäksi oppilaat kertoivat, että ovat saaneet ymmärrystä menneisyyden tapahtumiin ja ovat pystyneet muuttamaan omaa ajatteluaan positiivisemmaksi.

”Mä voin puhua sille ihan kaikesta ja sit se niinku kuuntelee ja yrittää mahdollisimman hyvin auttaa mua joka jutus jos mulla on joku huonosti.”

Yksikään oppilaista ei ollut kokenut mitään toimintoa sellaiseksi, josta ei olisi pitänyt tai jonka olisi kokenut turhaksi. Lähes kaikki oppilaat olivat myös toimintoihin sellaisinaan tyytyväisiä, eivätkä toivoneet muutosta tai jotakin lisää toimintoihin. Kuitenkin kaksi oppilasta toivoi, että hanke ja sen toiminnot jatkuisivat. Yksi oppilasta toivoi, että ryhmätoimintaa olisi useammin.

”Eiks se hanke niinku lopu tän vuode jälkee? Toivon et se pysyis.”

7.8 Kokemuksia toimintojen kautta saadusta avusta ja niiden tuomasta muutoksesta

7.8.1 Koulunkäynti

Jokainen oppilas kertoi saaneensa apua koulunkäyntiin tai että hankkeen toiminnot olivat tuoneet muutosta koulunkäyntiin. Läksyparkissa mukana olleet oppilaat kertoivat, että ovat sitä kautta saaneet apua koulunkäyntiin. He kertoivat, että koulunkäynti

on helpottunut sen myötä, kun olivat alkaneet käydä läksyparkissa. Muutama oppilaista kertoi myös, että oli alkanut saada kokeista parempia arvosanoja, kun oli alkanut tehdä läksyt huolella ja saanut niiden tekemiseen apua läksyparkissa.

Psykiatrista sairaanhoitajaa tapaamassa käyneet kertoivat, että ovat myös saaneet keskustelujen kautta apua koulunkäyntiin. He kertoivat, että kun oma olo on muuttunut paremmaksi juttelun myötä, niin oleminen koulussa on myös helpottunut. Yksi oppilasta kertoi koulunkäynnin helpottuneen, kun on saanut apua ja neuvoja eikä tarvitse jatkuvasti miettiä yksin mitä tehdä ja miten tehdä. Hän kertoi, että tämän jälkeen koulussa on ollut vapautuneempi olo. Yksi oppilasta kertoi, että kun oma olo oli helpottunut keskustelujen myötä, niin saa nykyään öisin nukkuttua paremmin. Tämän hän koki vaikuttaneen koulunkäyntiin positiivisesti, sillä hänellä on koulussa virkeämpi olo.

”On se ainaki muuttanut, kun mun ei oo tarvinnu jännittää niin paljon kaikkea mitä teen ku oon saanu neuvojaki.”

Muutama oppilas kertoi lisäksi, että hanketyöntekijät ovat tuoneet muutosta koulunkäyntiin. He kertoivat, että pitävät suuresti hanketyöntekijöistä. Oppilaat kertoivat tulevansa hanketyöntekijöiden seurassa aina hyvälle mielellä, joka on vaikuttanut siihen, että koulussa on mukavampaa. Oppilaat kertoivat myös, että hanketyöntekijöiden työhuone on ollut heillä tärkeä paikka. Sinne on voinut aina mennä käymään tai juttelemaan, jos on ollut sellainen olo.

”Pystyy puhuman täällä avoimesti eikä tarvi jännittää.”

7.8.2 Ystävyysuhteet

Hieman yli puolet oppilaista kertoi, ettei ystävyysuhteissa ollut tapahtunut muutosta toimintojen kautta. He kokivat, että ystävyysuhteet ovat pysyneet samanlaisina kuin ennen hanketta. Muutama oppilas kuitenkin kertoi muutoksista. Oppilaat kertoivat ystävyysuhteidensa vahvistuneen ja parantuneen. He kertoivat, että kun oma olo on parantunut ja mieli muuttunut iloisemmaksi hankkeen toimintojen myötä, niin ystävien

kanssa oleminen on sitä kautta myös helpottunut ja muuttunut mukavammaksi. Lisäksi oppilaat kertoivat, että ystävyysuhteet olivat parantuneet, kun hankkeen toimintojen kautta oli saanut viettää ohjatusti aikaa ystävien kanssa. Yksi oppilaista kertoi myös, että häntä otetaan nykyään enemmän kaveriporukkaan mukaan, kun on parantanut koulunkäyntiään läksypiirin ansiosta. Lisäksi yksi oppilaista kertoi saaneensa uusia ystäviä, sillä uskaltaa nykyään tutustua uusiin ihmisiin ja kohdata uusia tilanteita.

”Parin kaverin kans ollaa lähennytty kun neki tuli siihe ryhmään.”

7.8.3 Jaksaminen ja yleinen olotila

Jokainen oppilas koki, että toiminnot olivat tuoneet muutosta heidän yleiseen olotilaan. He kertoivat olonsa ja mielenalansa parantuneen hanketyöntekijöiden kanssa jutteleminen jälkeen. He kertoivat tuntevansa olonsa positiivisemmaksi ja virkeämmäksi. Oppilaat kertoivat myös, että hanketyöntekijöiden seurassa tulee aina hyvälle mielelle, joka on muuttanut ainakin hetkellisesti omaa oloa paremmaksi ja iloisemmaksi. Muutama oppilaista kertoi lisäksi, että pelkkä tieto siitä, että hanketyöntekijät ovat koululla luo itselle parempaa mieltä.

”Kyl sen ainaki huomaa, et tulee paljo ilosemmaks ja semmone parempi olo.”

7.8.4 Vapaa-aika

Muutama oppilas kertoi vapaa-aikansa muuttuneen. Nämä oppilaat kertoivat, että viettävät ystäviensä kanssa nykyään enemmän aikaa vapaa-ajalla kuin ennen. Tämä johtui siitä, että ystävyysuhteet ovat hankkeen toimintojen kautta vahvistuneet tai oppilaat olivat saaneet elämäänsä enemmän ystäviä. Muut oppilaat kokivat, ettei vapaa-ajalla ole tapahtunut muutosta.

7.9 Kaipaako jotakin muutosta...?

7.9.1 Oppitunnit

Oppilaiden vastauksissa nousi esille muutama toistuva teema puhuttaessa mahdollisista muutoksista koskien oppitunteja. Pari vastanneista oppilaista toivoi, että kirjoitustehtäviä saisi tehdä enemmän tietokoneella. He toivoivat myös, että tietokoneita saisi käyttää enemmän tiedon hankintaan. He kokisivat sen itselleen mieluisemmaksi tavaksi tehdä kirjoitustehtäviä ja hankkia tietoa.

Vastauksissa nousi esille myös luokan ilmapiiri. Muutamit oppilaat kertoivat, että heidän luokan ilmapiiri on huono, eivätkä oppilaat tule keskenään toimeen. Myös yhteishenki on kadoksissa. He kokivat, että tämä vaikuttaa myös oppituntien sujuvuuteen, sillä oppitunneilla on usein hyvin levotonta ja oppilaat saattavat riidellä kesken oppituntien. Näin ollen työrauha oppitunneilla on usein huono.

”Jos ilmapiiri ois parempi nii sit pystys sillai tekee tunnilla paremmi ku jotkut just rupee riitelee siel luokassa.”

Oppilaista kaksi halusi muuttaa opettajien antamia ohjeistuksia ja neuvoja. He kaipaisivat enemmän ohjeita ja neuvoja opettajilta. He kokivat, että tarvitsisivat enemmän ohjeistusta, sillä usein heillä jää asioita epäselviksi eivätkä pysy opetuksen tahdissa mukana.

”Opettajat selittää liian vähän.”

Yksi oppilaista kaipaisi oppitunneille selkeämpiä sääntöjä ja toimintatapoja. Lisäksi hän kiinnittäisi huomiota siihen, miten näitä jo olemassa olevia sääntöjä ja toimintatapoja valvotaan. Hänen mielestään säännöistä tulisi pitää tiukemmin kiinni.

”Mun mielestä opettajien pitäis olla kireempiä kun joka tunnilla me hölötetään.”

Lisäksi muutama oppilas koki oppitunnit mieluisiksi ja sujuviksi, eikä muuttaisi niissä mitään.

7.9.2 Välitunnit

Puolet oppilaista olivat tyytyväisiä välituntitoimintaan nykyisenään. He eivät kaivaneet välitunteihin muutosta. Puolet oppilaista puolestaan kehittäisivät välituntitoimintaa. He toivoivat ulkovälituntien lisäksi sisävälitunteja. Oppilaat ehdottivat, että sisävälitunnit voisi viettää esimerkiksi liikuntasalissa, jossa olisi ohjattua toimintaa ja siellä voisi leikkiä ja pelaila samalla tavalla kuin ulkonakin. Monet yläkoulun oppilaat toivoivat piha-alueille aktiviteetteja, jotka olisivat suunnattu juurikin yläkoulun oppilaille. He kokivat, että piha-alueet olivat suunniteltu lähinnä alakouluikäisten leikkimiseen eikä yläkoululaisille ollut pihalla samanlaisesti tekemistä.

7.9.3 Koulun muu arki

Oppilaista ainoastaan kaksi kaipasi koulun muuhun arkeen muutosta. Toinen oppilaista kiinnittäisi enemmän huomiota tupakoinnin valvontaa. Hän kertoi, että heidän koulussaan käy monet välituntisin tupakoimassa. Hän pohti sitä, että eivätkö opettajat huomaa sitä vai eikö siihen jostain syystä puututa.

Toinen oppilaista koki, että heidän koulussaan esiintyy kiusaamista eikä siihen puututa riittävästi. Hänen kokemuksensa mukaan kiusaamisesta kyllä puhutaan. Kun kiusaamista esiintyy niin opettaja yleensä pitää siitä koko luokalle puhuttelun. Hän koki, että puuttuminen jää juurikin vain tuohon puhuttelun yleiselle tasolle. Hän kertoi, että tilanteita ei jäädä seuraamaan sen tarkemmin, jotta voitaisiin selvittää kiusaamisen jatkuvuutta.

7.10 Ajatuksia toimintojen päättymisestä ja siitä mikä toiminnoista olisi tärkeä säilyttää?

Oppilaiden mielipiteet hankkeen päättymisestä olivat yhtenäisiä. He kuvasivat hankkeen päättymisen olevan surullista, harmillista, outoa ja tyhmää. Oppilaat alkoivatkin pohtia sitä millaisia seurauksia hankkeen päättymisellä heille on. Jokainen oppilas koki, että hankkeen päättymisen saattaa vaikuttaa heihin negatiivisesti. Ryhmätoiminnoissa mukana olleet oppilaat kokivat harmilliseksi sen, ettei enää jatkossa pääse ohjatusti viettämään aikaa kyseisen ryhmän ja hanketyöntekijöiden kanssa. He myös pohtivat sitä, miten ryhmän voisi säilyttää ja sitä miten ryhmätoiminnan positiivisia vaikutuksia voisi pitää yllä. Lisäksi oppilaat pohtivat, että koulunkäynti saattaa muuttua tylsemmäksi, kun siellä ei jatkossa ole hanketta, jonka kautta on päässyt tekemään erilaisia asioita ja saanut vastapainoa perinteiseen koulunkäyntiin.

”Me ollaan mietitty sitä kavereiden kaa et se tulee olee aika iso juttu ku se on ollu sellane paikka missä sit voi ol kavereitte kaa ja pitää hauskaa ja tehdä sellasii juttui mitä ei oo ennen tehny eikä pysty tekee yksin.”

Läksyparkissa olleet oppilaat olivat myös huolissaan hankkeen päättymisestä. He kokivat läksyparkin olleen heille tärkeä paikka, koska siellä on saanut apua läksyjen tekoon ja siellä on aina hanketyöntekijät osanneet heitä auttaa. Oppilaat pohtivat, että koulunkäynti saattaa muuttua taas vaikeammaksi ja menettää mielenkiintoa, kun läksyparkki loppuu. Oppilaat olivat lisäksi huolissaan siitä, että kun ovat saaneet numeroita korotettua läksyparkin avulla niin kääntyisivätkö numerot jatkossa alaspäin, kun ei saa enää apua läksyjen tekoon.

Psykiatrista sairaanhoitajaa tapaamassa käyneet ja yksilötoiminnassa mukana olleet oppilaat kokivat hankkeen päättymisen surulliseksi ja huolestuttavaksi asiaksi. Oppilaat kokivat, että ovat saaneet keskusteluista paljon apua ja tukea, joka on helpottanut omaa oloa huomattavasti. He kokivat, että tarvitsisivat myös jatkossa henkilön, jonka kanssa keskustella ja jolle he voisivat puhua mistä tahansa. Oppilaat olivat lisäksi harmissaan siitä, että ovat löytäneet ihmisen, jolle on helppo puhua ja joka ymmärtää heitä ja nyt tämä suhde tulisi katkeamaan.

”Mul se ois ainaki surullista koska mä myös koen sen et tarttisn jonku kenen kaa puhuu.”

Ryhmätoiminnot, läksyparkki ja keskusteluapu olivat toimintoja, joissa haastateltavana olleet oppilaat olivat eniten olleet mukana ja nämä saivatkin luonnollisesti eniten kannatusta säilytettäväksi toiminnoiksi kouluilla. Oppilaat, jotka olivat olleet mukana monessa hankkeen toiminnossa, nostivat läksyparkin tärkeimmäksi, joka tulisi kouluilla säilyttää. Muutama oppilaista halusi säilyttää hanketyöntekijät kouluilla.

”Se siis tuntuu jotenki tosi oudolta et tääl ei sit enää oo niitä hanketyöntekijöitä.”

7.11 Vapaa sana

Vapaan sanan kohta haastattelussa laittoi monet oppilaista hiljaisiksi ja he alkoivat pohtimaan olisiko jotain sellaista mitä he haluaisivat sanoa yleisesti hankkeesta tai hanketyöntekijöille. Puolella oppilaista ei ollut mielessä sellaista mitä haluaisi sanoa. Vastakkaisesti puolella oppilaista oli sanottavaa. Oppilaat olivat kiitollisia saamastaan avusta ja siitä, että hanketyöntekijät ovat tehneet heidän eteensä paljon työtä. Oppilaat kuvasivat, että työ oli tehty hienosti ja onnistuneesti. Lisäksi hanketyöntekijät saivat runsaasti positiivista palautetta. Oppilaat kuvasivat hanketyöntekijöitä mukaviksi, rennoiksi ja tärkeiksi ihmisiksi.

”Hyvää työtä.”

”Kyl se niinku sillai et eri kouluihin tämmösi. Kyl se on monel aika tärkee jos ne pääsee siihe mukaa.”

”No et tää hanke on ollu tosi kiva ja ihana et se ois saanu jatkuu vielä pitkän aikaa. Se on tosi harmi et se loppuu.”

”Haluisin sanoo ainaki kiitos et ne on tehny nii paljo meen eteen.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Johtopäätökset

Luokan hyvän ilmapiirin tärkeys korostui oppilaiden vastauksissa. Oppilaat kertoivat luokan hyvän ilmapiirin vaikuttavan positiivisesti ryhmähenkeen ja oppimiseen. Vastakkaisesti huono ilmapiiri näyttäisi olevan yhteydessä heikkoon ryhmähenkeen sekä huonompaan oppimiseen. Oppilaat kertoivat tämän näkyvän esimerkiksi levottomuutena koulussa ja oppitunneilla. He olivat tästä harmissaan, sillä osa oppitunneista kuluu lähinnä oppilaiden rauhoitteluun ja riitojen selvittämiseen. Oppilaat kertoivat, että tämän takia opetus kärsii. Nämä oppilaiden esille nostamat ajatukset ja niihin puuttuminen ovat mielestäni tärkeitä, kun pyritään lisäämään oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja parantamaan oppimistuloksia.

Ystävyysuhteet ja niiden tärkeys korostui suuresti oppilaiden vastauksissa. Helpottavaa olikin kuulla, että jokainen oppilas koki, että hänelle oli vähintään yksi hyvä ystävä elämässään, jonka kanssa voi jakaa niin ilot kuin surut. Tästä johtuen minulle ei nousut huolta oppilaiden yksinäisyydestä. Suurin osa oppilaista oli myös tyytyväinen ystävyysuhteisiinsa. Ystävät näyttäisivät olevat oppilaiden elämässä tärkeä tukeva ja kantava voima. He kertoivatkin tulevansa aina hyvälle ja iloiselle mielelle, kun tapaavat ystäviään. Näyttäisi olevan tärkeää, että nuorella on elämässään ystävä tai ystäviä, joiden kanssa he voivat jakaa ilonsa ja surunsa. Lisäksi tiedetään, että ystävät ovat hyvin merkittäviä murrosiässä. Ystävyysuhteiden suoja on parhaimmillaan pitkäaikainen ilo ja lohtu. Lisäksi ystävyysuhteiden kautta nuori oppii tärkeitä sosiaalisia taitoja, joita hän pääsee oppimaan tiiviissä ja syvässä ystävyysuhteissa.

Ystävien suuri merkitys korostui lisäksi elämän iloissa. Kun kysyin oppilailta, heidän elämänsä iloistaan, vastasi jokainen nopeasti ja ensimmäisenä ystävänsä. Muiksi tärkeiksi asioiksi nousivat harrastukset, mielenkiinnonkohteet sekä perhesuhteet. Näyttäisi olevan merkittävää, että nuorella on elämässään ihmisiä, suhteita tai paikkoja joihin hän voi kiinnittyä.

Yksi haastattelun tärkein ja mielenkiintoisin asia oli mielestäni oppilaiden kokemat onnistumiset ja niistä puhuminen. Vastauksissa korostui suuresti palautteen antamisen tärkeys ja pienten onnistumisten huomaaminen aikuisen toimesta. Monet oppilaat kertoivat, että onnistumisen tunteet ovat yhteydessä siihen, saavatko he opettajalta palautetta vai ei. Monet kertoivat, että jos palautetta ei saa niin onnistumisen tunteiden kokemukset jäävät vähäisiksi. Vastakkaisesti, jos opettajalta saa palautetta nousevat onnistumisen tunteet selkeämmin esille. Koen, tämän olevan juurikin sitä hiljaista ja tärkeää työtä, jota lasten ja nuorten kanssa tehdään ja johon tulisi ehdottomasti kiinnittää tarkempaa huomiota ja tehdä tätä näkymätöntä työtä näkyvämmäksi. Nämä ovat niitä tapoja, joilla edesautetaan lapsia ja nuoria voimaan hyvin, viihtymään ja pärjäämään. Mielestäni näihin arjessa tapahtuviin pieniin puuttumisen keinoihin olisi tärkeä kiinnittää huomiota, sillä niillä voidaan helposti edistää ja tukea lapsen tai nuoren kokemuksia omasta osaamisestaan ja pärjäämisestään. Lisäksi mielestäni positiivisen huomion kiinnittäminen vähämerkityksisiltäkin tuntuviin lapsen tai nuoren henkilökohtaisiin piirteisiin on erityisen merkittävää. Tämä korostuu etenkin sellaisten lasten ja nuorten kohdalla, jotka ovat tottuneet saamaan osakseen jatkuvaa kielteistä huomiota tai vaihtoehtoisesti sellaisten kohdalla, jotka eivät ole tottuneet samaan minäänlaista huomiota onnistumisistaan, osaamisestaan tai pärjäämisestään.

Oppilaiden mielipiteet Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeesta olivat erittäin positiivisia. Tästä kertoi esimerkiksi se, ettei kukaan oppilaista kokenut, että joku hankkeen toiminnoista olisi ollut turhaa tai sellaista, josta ei olisi pitänyt. Jokainen oppilas iloitsi siitä, että oli päässyt hankkeeseen mukaan. Oppilaiden vastauksissa korostui yhdessä tekemisen ilo sekä avun ja tuen saaminen. Oppilaat kokivat, että hankkeen erilaiset toiminnot ovat olleet tärkeää vastapainoa perinteiselle koulunkäynnille ja kokivat sen tärkeäksi, että koulussa pääsee välillä tekemään muutakin kuin perinteistä oppitunneilla opiskelua. Voinkin myös itse yhtyä oppilaiden mielipiteisiin hankkeen tärkeydestä, sillä koen, että opettajat ja koulun muu henkilökunta ovat selkeästi aikaisempaa kokonaisvaltaisemman ja vaativamman opetuksellisen ja kasvatuksellisen tehtävän äärellä. Kouluissa yleinen kasvatusnäkemys on moninaistunut ja hämärtynyt. Nykyään ajatellaan, että koulun laaja-alaisena tehtävänä tulisi olla ehkäistä kaikenlaisen oppilaan kehitystä ja oppimista haittaavien tekijöiden syntyminen. Lisäksi koulussa tulisi keskittyä ja kiinnittää huomiota oppilaan kehitystä ja oppimista edistävien tekijöiden ylläpitämiseen ja lisäämiseen. Mielestäni tämä asettaa koulun opettajille ja muulle

henkilökunnalle liian laaja-alaisen tehtävän. Pohdin myös sitä, että onko esimerkiksi opettajilla riittävästi aikaa ja taitoja kohdata ja ohjata nuoria näin laaja-alaisesti. Tästä johtuen pidän tärkeänä sitä, että kouluihin on saatu Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeen kautta lisää aikuisia tukemaan tätä laaja-alaista tehtävää. Pidän myös tärkeänä sitä, että kouluihin saataisiin pysyväksi henkilökunnaksi tällaisia lisää aikuisia, joilla olisi osaamista sekä aikaa tukea ja ohjata nuoria kokonaisvaltaisesti. Tämä on mielestäni edellytys sille, että laaja-alaisen tehtävien täyttymiseen voitaisiin päästä.

Oppilaat kokivat, että ovat saaneet apua hankkeen toiminnoista ja ne ovat tuoneet muutosta etenkin heidän koulunkäyntiin, ystävyys-suhteisiin sekä jaksamiseen ja yleiseen olotilaan. Läksypiirin kautta koulunkäynti oli helpottunut, oppimistulokset parantuneet ja arvosanat nousseet. Keskusteluavun kautta oppilaiden mieli oli parantunut, jonka myötä myös koulussa olemisen tuntui nykyään mukavammalta ja helpommalta. Lisäksi oppilaat kertoivat, että hanketyöntekijöiden läsnäolo koululla on vaikuttanut koulunkäyntiin positiivisesti. He iloitsivat siitä, että ovat saaneet kouluunsa ja sitä kautta arkeensa mukavia ja tärkeitä aikuisia, joilla on aina aikaa heille ja joiden seurassa on tullut aina paremmalle mielelle.

Osa oppilaista kertoi, että ystävyys-suhteissa oli myös tapahtunut positiivista muutosta hankkeen myötä. Oppilaat kertoivat, että ystävyys-suhteet ovat vahvistuneet ja parantuneet, ystävien kanssa olemisen on helpottunut ja muuttunut mukavammaksi sekä, että he viettävät vapaa-ajalla enemmän aikaa ystäviensä kanssa. Mieleenpainuvana asiana oli myös erään oppilaan kokemus siitä, että häntä oli alettu ottamaan enemmän mukaan ystäväpiiriin, kun oli alkanut käydä läksypiirissä ja sen avulla parantanut koulunkäyntiään.

Jokainen oppilas koki myös, että toiminnot olivat tuoneet muutosta heidän yleiseen olotilaan. He kertoivat olonsa ja mielialan parantuneen hanketyöntekijöiden kanssa jutteleminen jälkeen. He kertoivat tuntevansa olonsa positiivisemmaksi ja virkeämmäksi. Lisäksi muutama oppilas kertoi, että pelkkä tieto siitä, että hanketyöntekijät ovat koululla luo itselle parempaa ja turvallisempaa mieltä. Tämän kuuleminen oli mielestäni erittäin mieltä lämmittävää ja kertoo mielestäni hanketyöntekijöiden onnistuneesta työstä.

Oppilaiden kokemukset hankkeen toimintojen kautta saadusta avusta ja tuomasta muutoksesta, kertovat mielestäni hankkeen merkityksellisyydestä ja tärkeydestä. Vastauksissa korostuu mielestäni juurikin tämä laaja-alainen oppilaiden tukeminen ja auttaminen. Oppilaat ovat saaneet hyvinkin erilaista tukea ja apua hankkeen myötä, ja kaikki tämä tuki ja apu on ollut enemmän kuin tarpeen. Yleisesti ottaen minut herkistää ajatus siitä, kuinka paljon lapset ja nuoret kaipaavat lähelleen aikuista, jolla on heille aikaa. Aikuista, joka on valmis heitä kuulemaan, auttamaan ja tukemaan. Erityistä oli lisäksi mielestäni oppilaiden kertoma siitä, että pelkkä tieto hanketyöntekijöiden olemisesta koululla on luonut heille parempaa ja turvallisempaa mieltä. Uskon tämän kertovat siitä, että oppilaat tiedostavat sen, että koululla on ihmisiä heitä varten ja nämä ihmiset ovat saavutettavissa ja valmiita auttamaan heitä tarpeen ilmaantuessa. Tämä kertoo mielestäni siitä, että hanketyöntekijät ovat onnistuneet työssään ja he ovat lisäksi onnistuneet luomaan oppilaiden kanssa luottamuksellisia ja turvallisia suhteita. Nämä tulokset tukevat ajatustani siitä, että nykyinen koulu on todella laaja-alaisen tehtävän äärellä. Lisäksi tulokset ovat mielestäni yhteydessä siihen ajatukseen, että kouluille pitäisi saada enemmän aikuisia, joiden tehtävänä olisi auttaa, tukea ja ohjata lapsia nuoria. Yhtenä ajatuksenani on myös, että erilaisten palveluiden tulisi tavoittaa lapset ja nuoret, eikä lasten ja nuorten palveluita. Tähän oivallisempaa paikkaa, kuin koulu ei mielestäni ole. Kaikki lapset ja nuoret käyvät koulua, joten parempaa paikkaa heidän tavoittamiseen ei mielestäni ole.

Oppilaat kertoivat kaipaavansa joitakin muutoksia oppitunteihin, välitunteihin sekä koulun muuhun arkeen ja sääntöihin. Muutama oppilas toivoi, että oppitunneilla saisi käyttää enemmän tietotekniikkaa apuna kirjoitustehtävien tekemiseen ja tiedon hankintaan. Lisäksi muutama oppilas haluaisi muuttaa oppitunteja sujumista paremmaksi ja kiinnittäisi sen takia huomiota luokan huonoon ilmapiiriin. Nämä oppilaat kertoivat, että heidän luokkansa ilmapiiri on huono eikä yhteishenkeä juurikaan ole. Tämän he näkivät laskevan opetuksen tasoa, ja haluaisivat sen takia muutosta luokan ilmapiirin parantamiseksi. Lisäksi muutama oppilas muuttaisi oppituntien ohjeistuksia selkeämmiksi ja kiinnittäisi enemmän huomiota yhteisiin sääntöihin ja niiden noudattamiseen. Puolestaan välitunteihin suurin osa oppilaista oli tyytyväisiä, eikä kaivannut niihin muutosta. Muutama yläkoulun oppilas toivoi, että he voisivat viettää enemmän sisävälitunteja, sillä he kokivat, ettei yläkoululaisille ollut ulkona juurikaan mitään aktiviteetteja tai paikkaa jossa voisi oleskella. Näistä oppilaiden vastauksista minulle jäi

päällimmäisenä mieleen jälleen kerran luokan ilmapiirikysymysten nouseminen keskustelun aiheeksi. Luokan ilmapiiri näyttäisi vaikuttavan suurella osalla oppilaiden kouluviihtyvyyteen, turvallisuuden tunteisiin koulussa sekä opetuksen sujumiseen. Yhä enemmän tämä saa merkitystä mielestäni sen kautta, kun oppilaat nostivat haastatteluissa usein esille juurikin luokkansa ilmapiirin ja yhteishengen. Oppilaat selvästi aistivat itsekkin luokkansa ilmapiiriin liittyviä kysymyksiä ja pystyvät näkemään hyvän ilmapiirin ja yhteishengen positiivisia vaikutuksia ja samoin myös huonon ilmapiirin ja yhteishengen negatiivisia vaikutuksia. Kuten todettuluokan hyvä ilmapiiri ja yhteishenki eivät synny itsestään vaan niiden muodostumiseksi tarvitaan aktiivisia toimia. Tässä kohtaa tärkeäksi nouseekin luokan ryhmätaitojen kehittäminen. Mielestäni tällaiseen ryhmätaitojen kehittämiseen tulisi kouluissa kiinnittää suurempaa huomiota, sillä uskon niiden parantumisella olevan moniulotteisia ja kauaskantoisia positiivisia vaikutuksia oppilaiden koulunkäyntiin sekä hyvinvointiin.

Koulun muuhun arkeen ja sääntöihin olivat lähes kaikki oppilaat tyytyväisiä. Ainoastaan kaksi oppilasta kertoi kaipaavansa näihin muutosta. Toinen oppilaista puuttuisi tupakoinnin valvontaan. Hän pohtikin sitä, että eikö opettajat huomaa, että osa oppilaista tupakoi koulupäivän aikana vai eikö siihen jostain syystä puututa. Toinen oppilaista kiinnittäisi enemmän huomiota kiusaamiseen, siihen puuttumiseen ja sen valvontaan. Oppilas kertoi, että kiusaamiseen puuttuminen jää hyvin usein yleiselle tasolle. Hän kertoi, että opettaja saattaa pitää koko luokalle ”puhuttelun” asiasta, mutta kiusaamistilanteita ei jäädä seuraamaan, eikä sen jatkuvuudesta saada sen takia tietoa. Tämä oppilaan kertomus sai minut herkistymään ja miettimään sitä voiko tilanne oikeasti olla tämän kaltainen. Jos kiusaamistilanteet todella hoidetaan näin, niin mielestäni tähän tulisi ehdottomasti ja ensisijaisesti kiinnittää huomiota. Olen oppilaan kanssa samaa mieltä siitä, että kiusaamistilanteita ja niiden jatkuvuutta tulisi ehdottomasti jäädä seuraamaan, jotta voitaisiin päästä selvyyteen kiusaamisen jatkuvuudesta ja sen kokonaismäärästä. Ajattelen tällaisen mahdollisen puuttumattomuuden ja sääntöjen valvomatta jättämisen kertovan koulujen ja sen henkilökunnan kiireestä. Henkilökohtaisesti minun on ainakin helppo ymmärtää sitä, että koulun henkilökunta ei voi aina puuttua kaikkeen, vahtia kaikkea saatikka huomata kaikkea. Tämä tukee jälleen ajatustani siitä, että koulujen tarve lisääaikuisille on ilmeinen.

Oppilaiden mielipiteet hankkeen päättymisestä olivat yhtenäisiä. He kuvasivat hankkeen päättymisen olevan surullista, harmillista, outoa ja tyhmää. Oppilaat alkoivatkin pohtia sitä millaisia seurauksia hankkeen päättymisellä heille on. Jokainen oppilas koki, että hankkeen päättymisen tulisi luultavasti vaikuttamaan heihin negatiivisesti. Oppilaat olivat huolissaan ja surullisia siitä, että kun ovat saaneet hankkeen myötä niin paljon apua, tukea ja hyvää mieltä elämäänsä ja nyt nämä toiminnot tulisi päättyään. He kokivat, että tarvitsisivat jatkossakin hankkeen kaltaisia toimintoja, jotta sen tuomia positiivisia vaikutuksia voitaisiin pitää yllä. Oppilaat siis kokivat, että hankkeen toiminnot olisi tärkeä saada juurrutettua koulujen arkeen. Tärkeimmiksi toiminnoiksi säilyttää koululla nousi ryhmätoiminnot, läksyparkki ja keskusteluapu. Lisäksi hanketyöntekijät haluttiin säilyttää kouluilla.

Mielestäni hankkeen kaltaiselle toiminnalle on kouluissa selkeä tarve. Hankkeen myötä kouluille onkin saatu myös valtakunnallisesti tärkeäksi koettua nuorisotyön työotetta. Mielestäni nuorisotyölle koulussa onkin suuri tarve. Nuorisotyöntekijät pystyivät koulussa vastaamaan monenlaisiin lasten ja nuorten tarpeisiin, sillä ovathan he lasten ja nuorten kohtaamisen ammattilaisia. Ennen kaikkea nuorisotyöllä koulussa pystyttäisiin vastaamaan lasten ja nuorten tarpeeseen tulla kohdatuksi. Uskon, että kohtaamisia lisäämällä voitaisiin vaikuttaa merkittävästi oppilaiden hyvinvointiin ja kouluviihtyvyyteen. Mielestäni olisi erityisen tärkeää mennä sinne missä nuoret ovat eli tässä tapauksessa juurikin kouluihin, joissa nuorten tavoittaminen ja kohtaaminen voisi olla sujuvampaa ja luontevampaa kuin perinteisen nuorisotyön kautta. Nuoret tarvitsevat tukea niin koulussa kuin vapaa-ajallakin ja koenkin koulun olevan siihen erityinen toimintakanava. Nuorten kokonaisvaltainen tukeminen mahdollistuu monialaisen yhteistyön kautta ja koulu tarjoaa siihen oivallisen ympäristön.

Vapaan sanan kohta sai monet oppilaista hiljaisiksi ja he alkoivatkin pohtimaan olisiko jotain sellaista mitä he haluaisivat sanoa yleisesti hankkeesta tai hanketyöntekijöille. Puolella oppilaista oli sanottavaa. He olivat kiitollisia saamastaan avusta ja siitä, että hanketyöntekijät ovat tehneet heidän eteensä paljon työtä. Lisäksi oppilaat kuvasivat, että työ oli tehty hienosti ja onnistuneesti. Näiden kokemusten ja tunteiden sanoittaminen oli mieltä lämmittävää kuultavaa ja tärkeä viesti hanketyöntekijöille.

8.2 Lopuksi

Opinnäytetyöni perimmäinen tavoite selkeytyi mielestäni nopeasti. Tavoitteena oli saada selville Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa mukana olleiden oppilaiden kokemuksia hankkeesta. Tavoitteena oli siis saada selville oppilaiden yleisiä mielipiteitä hankkeesta sekä samalla tavoitteena oli saada tietoa hankkeen vaikuttavuudesta. Näiden lisäksi halusin pieneltä osin kartoittaa oppilaiden kokemuksia luokkansa ilmapiiristä, ystävyys-suhteista ja elämän iloista sekä onnistumisista. Haastattelut halusin suorittaa oppilaiden kanssa kasvotusten, heille tutussa ympäristössä eli koulussa. Koin tämän lähestymistavan olevan sekä minulle että oppilaille mieluinen.

Opinnäytetyöni perimmäinen tavoite oli siis alusta alkaen selkeä. Haastattelut onnistuivat hyvin ja minut yllätti positiivisesti se, että haastattelemani oppilaat kertoivat minulle avoimesti omista ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Olen iloinen siitä, että haastattelut onnistuivat hyvin ja sain tutkimuskysymyksiini vastauksen. Lisäksi olen iloinen siitä, että haastattelujen ilmapiiri oli rento, avoin ja molemmille osapuolille mieluinen. Opinnäytetyön edetessä koin myös haasteita. Minulle hankalaksi asiaksi muodostui kokonaisuudesta kiinni pitäminen sekä kokonaisuuden hahmottaminen. Käsiteltävää asiaa alkoi olla paljon ja ”punaisen langan” vieminen läpi työn tuntui välillä erittäin haastavalta. Sosiaalialan ihmisenä koen olevani sellainen, jolle tärkeää on kokonaisuuksien hahmottaminen ja huomioinen. Koen, että ihmisiä ei voi määrittellä yhdestä näkökulmasta käsin vaan tarkastelun tulisi olla moniulotteista ja käsittää elämän monia osa-alueita. Tämän takia käsiteltäviä asioita alkoi työssäni olla todella paljon, sillä koin kaikki esille nostamani asiat tärkeiksi kokonaisuuden kannalta. Uskon tämän olevan syy sille, miksi minulle osoittautui hankalaksi kokonaisuudesta kiinni pitäminen ja tämän ”punaisen langan” vieminen läpi työn sen laajuuden takia. Koen siis etten onnistunut rajaamaan työtäni riittävän hyvin. Jos ajattelen opinnäytetyöni sujumista ja sitä mitä nyt tekisin toisin, on se ehdottomasti se, että rajaisin aiheittani selkeämmäksi ja tiiviimmäksi kokonaisuudeksi. Tällä tavalla olisin päässyt pureutumaan tiettyihin aiheisiin tarkemmin ja yksilökohtaisemmin ja ”punaisen langan” kuljettaminen läpi työn olisi ollut helpompaa.

Opinnäytetyön aikana oma ammatillisuuteni kehittyi ja minulle vahvistui ajatus siitä, että tulevana sosiaalialan ammattilaisena haluan toteuttaa työtäni mahdollisimman

lapsi- ja nuorilähtöisesti. Tärkeimmän osan ammatillisuuden kehittymisessä muodostivat nuorten tapaamiset ja heidän kanssaan keskustelu. Tätä kautta opin kuulemaan ja huomioimaan lasten ja nuorten ajatuksia ja mielipiteitä sekä vahvistamaan niitä sekä tuomaan näitä ajatuksia ja mielipiteitä enemmän esille. Ammatillisuuteni on kehittynyt entistä enemmän lasta ja nuorta arvostavampaa ja kunnioittavampaan suuntaan. Opin- näytetyöni kautta minulle vahvistui käsitys siitä, millainen sosiaalialan ammattilainen olen ja se millaiseksi haluan vielä kehittyä. Tulevassa työssäni haluan korostaa entistä enemmän sitä, että lasten ja nuorten ääni pääsisi paremmin esille. Uskon tämän olevan edellytys sille, että lasten ja nuorten auttamiseksi voidaan kohdentaa oikeanlaisia ja tarvittavia toimenpiteitä, kun lapset ja nuoret itse pääsevät kertomaan, mitä he kaipaavat ja tarvitsevat. Tulevaisuudessa haluan myös herätellä ajatusta huomaamaan hyvinvoinnin moninaisuuden. Lapsille ja nuorille hyvinvointi on tärkeää ja uskonkin, että he osaavat vaalia sitä, jos heille annetaan siihen mahdollisuus, heitä tuetaan ja autetaan hyvinvoinnin ylläpitämisessä. Arjen moniulotteisuudessa olen kiinnostunut erityisesti niistä tekijöistä, jotka tuottavat lapsille ja nuorille iloa, turvallisuutta, onnistumisia ja yhteisöllisyyttä. Hyvinvoinnin osatekijöiden sekä prosessien tunteminen auttaa ehkäisemään pahoinvointia, kun taas ongelmiin keskittyminen ja niiden korjaaminen jälkikäteen voi olla työlästä ja ennen kaikkea inhimillisesti raskasta.

Tavoitteena opinnäytetyössäni oli juurikin se, että lasten ja nuorten ajatukset ja kokemukset hankkeesta pääsisivät esille ja tämän tavoitteen saavuttamisessa onnistuin mielestäni hyvin. Haastattelukysymykset olivat tehty luonnollisesti nuoria ajatellen ja haastattelukysymyksiä tehdessäni pyrin tekemään kysymykset helposti ymmärrettäviksi, jonka takia pyrin välttämään ammattisanastoa. Haastattelun avulla pääsin käsiksi nuorten omiin käsityksiin erilaisista asioista. Haastattelujen ja opinnäytetyöni kautta lasten ja nuorten ääni tuli kohdatuksi ja esille. Opinnäytetyöstäni saadut tiedot ovat käyttökelpoisia niille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten kanssa etenkin kouluissa. Koen, että Koulutuksellisen tasa-arvon hanke sai tätä kautta myös tärkeää tietoa tekemästään työstä ja sen vaikuttavuudesta.

Opinnäytetyöni tuloksista saatu tieto nuorten oppilaiden hyvinvointia, jaksamista ja pärjäämistä vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä antaa suuntaa lasten ja nuorten kanssa työskenteleville tahoille siitä, miten lasten ja nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea entistä paremmin. Hyvinvointia, jaksamista ja pärjäämistä vahvistavia tekijöitä

tulisi luoda, ylläpitää ja vahvistaa entisestään, kun taas näitä heikentäviä tekijöitä tulisi pyrkiä lieventämään tai poistamaan. Tähän näen ratkaisuksi oikea-aikaisen ja oikealaisen puuttumisen keinot. Mielestäni työssäni esittämä myönteinen puuttuminen sisältää juurikin tällaisia keinoja, joita lasten ja nuorten parissa työskentelevien tulisi mielestäni lisätä. Pidän tärkeänä sitä, että ennaltaehkäisevään työhön panostettaisiin jatkossa enemmän ja pyrittäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, jotka luovat pitkällä aikavälillä merkittävää muutosta nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tässä haastattelussa luonnollisesti kaikki oppilaat olivat kouluissa, jossa Koulutuksellisen tasa-arvon hanketta on toteutettu ja he ovat päässeet erilaisiin toimintoihin mukaan. Jatkossa olisi mielenkiintoista opinnäytetyönä selvittää sellaisten oppilaiden kokemuksia, jotka eivät ole olleet vastaavanlaisessa hankkeessa tai toiminnoissa mukana. Mielenkiintoista olisi selvittää, millaiseksi he kokevat kouluympäristön, koulussa vallitsevat suhteet sekä ilmapiirin. Lisäksi mielenkiintoista olisi selvittää, mikä heidän kokemus on siitä, kaipaavatko he kouluihin lisääkuisia ja millaista tukea ja apua he mielestään tarvitsisivat. Mistä he saavat vastaavan avun vai saavatko apua ollenkaan? Millaiseksi he kokevat oman viihtyvyytensä ja pärjäämisensä koulussa?

LÄHTEET

- Aalto, M. 2003. Nuorten kokema yksinäisyys ja sen yhteys tulevaisuusorientaatioon. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Viitattu 10.3.2017. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19905/nuortenk.pdf?>
- Hirvonen, T. 2014. Lasten sosioemotionaalista vaikeuksista – ja vahvuuksista. Viitattu 3.1.2017. <https://lapsinakokulma.wordpress.com/2014/10/09/lasten-sosioemotionaalista-vaikeuksista-ja-vahvuuksista/>
- Häkli, J., Kallio, K., & Korkiamäki, R. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa J. Häkli, K. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusseura, 9-36.
- Janhunen, K. 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Väitöskirja. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Dissertations in Social Sciences and Business Studies.
- Joronen, K. 2006. Perhe – nuoren elämän turva, uhka ja mahdollisuus. Teoksessa J. Helminen (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Jyväskylä: PS-kustannus, 37-59.
- Junttila, N. 2010. Sosiaalinen kompetenssi ja yksinäisyys koululaisilla. Teoksessa K. Joronen & A. Koski (toim.) Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen koulu-yhteisössä. Tampere: Juvenes Print, 33-52)
- Junttila, N. 2015. Nuorten yksinäisyys vahvasti yhteydessä myös muihin ongelmiin. Viitattu 5.1.2017. <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/nuorten-yksin%C3%A4isyys-vahvasti-yhteydess%C3%A4-my%C3%B6s-muihin-ongelmiin>
- Junttila, N. 2015. Kavereita nolla – Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.
- Kainulainen, S., Paananen, R., Surakka, A. & Saari, J. 2016. Nuorten huono-osaisuus – pysyvää vai ehkäistävissä? Teoksessa R. Gothoni, S. Hyväri, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikkonen (toim.) Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena. Tampere: Juvenes Print.
- Kallio. `Onko pullamössösukupolvella valitusoikeutta?`. Lujasti lempeä. 08.09.2015. Viitattu 22.2.2017. <http://www.hs.fi/blogi/lujastilempea/art-2000002849890.html>
- Kallio. `Älä odota elämältäsi järjestystä`. Lujasti lempeä. 17.8.2016. Viitattu 28.2.2017. <http://www.hs.fi/blogi/lujastilempea/art-2000002916333.html>
- Kallio, K. 2015. Ylisukupolvinen tunnistaminen lasten ja nuorten arkiympäristössä. Teoksessa J. Häkli, K. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Tampere: Nuorisotutkimusseura ry, 89-111.
- Kallio, K., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? – lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus, 71-87.

Karlsson, L. 2001. Lapsille puheenvuoro – Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Oy Edita Ab.

Keltikangas – Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.

Kiilakoski, T. 2014. Koulu on enemmän – Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusverkosto. Tampere: Juvenes Print.

Kortteinen, M. & Elovainio, M. 2012. Millä tavoin huono-osaisuus periytyy? Teoksessa Monipolvinen hyvinvointi. Helsinki: Hakapaino, 153-167)

Kuusela, M. & Lintunen, T. 2010. Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen ja tuki koulussa. Teoksessa K. Joronen & A. Koski (toim.) Tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen koulu yhteisössä. Tampere: Tampereen Yliopistopainos Oy – Juvenes Print, 119-137.

Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, ISSN 1236-2115; 2004:7, ISBN 952-00-1504-3.

Norrena, J. 2015. Innostava koulun muutos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paananen, R., Ristikari, T. & Gissler, M. 2015. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin eriytyminen ja ongelmien ylisukupolvisuus. Talentia-lehti – Tutkiva sosiaalityö, 15-19. Viitattu 10.3.2017. <http://www.talentia.isintexas.com/mag/tutkivasosiaalityo2015.php>

Piippo, S. 2011. Ylisukupolvinen huono-osaisuus ennalta ehkäisevän sosiaalityön kohteena. Pro-gradu tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Sosiaalityö. Viitattu 12.1.2017. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110378/urn_nbn_fi_uef-20110378.pdf

Poikkeus, A., Rasku-Puttonen, H., Lerkkanen, M., Kuorelahti, M., Siekkinen, M., Kiuru, N. & Nurmi, J. Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa – lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus, 111-120.

Reivinen, J. 2013. Yksin vai yhdessä eteenpäin? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? – lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus, 7-20.

Salovaara, H. & Honkonen, T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vartiainen, S. 2008. Eväitä elämänhallintaan. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Viitattu 10.3.2017. <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80443/gradu03434.pdf?sequence=1>

LIITE 1

SAATEKIRJE

Hyvä huoltaja,

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalalla sosionomiksi. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyöni käsittelee nuorten elinoloja ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Lisäksi käsittelen opinnäytetyössäni koulu-yhteisöjä ja koulun merkitystä nuoren elämässä.

Lapsenne koulu on ollut mukana Porin Sivistyskeskukselle myönnetyllä erityisavustuksella rahoitetussa Koulutuksellisen tasa-arvon hankkeessa. Hankkeen työntekijät ovat koulussa järjestäneet erilaista toimintaa ja opinnäytetyöni yksi osa on päästä haastattelemaan näissä toiminnoissa mukana olleita oppilaita. Haastattelussa pyrin saamaan tietoa nuorten mielipiteistä koskien koulu-yhteisöjen toimintaa sekä hankkeen toimintaa. Haastattelu suoritetaan kevään aikana.

Haastattelut käydään luottamuksellisesti. Tutkimustulokset käsitellään siten, ettei oppilaiden henkilöllisyys tule esille.

Pyydänkin teitä ilmoittamaan tämän kirjeen lähettäjälle, jos lastanne ei saa haastatella.

Kiitos yhteistyöstä.

Ystävällisin terveisin,
Laura Juvonen

Koulutuksellisen tasa-arvon hanke – haastattelukysymykset

1. Millaiseksi kuvailisit luokkasi ilmapiirin?
2. Voisitko kertoa millaisia ystäviä sinulla on?
3. Kuinka tyytyväinen olet ystävyysuhteisiisi?
4. Mitä iloja elämässäsi on?
5. Onnistumisen tunteet, koetko onnistumisia?
  - koulussa
  - koulun ulkopuolella
6. Kenen kanssa puhut ilon aiheista ja onnistumisista?
  - koulussa
  - koulun ulkopuolella
7. Mitä mieltä olet siitä, että olet tehnyt hanketyöntekijän X kanssa X?
(haastattelussa nimetään kunkin nuoren kohdalla ne työntekijät joiden kanssa nuori työskennellyt ja ne toiminnot joissa nuori ollut mukana)
  - mistä olet pitänyt ja miksi?
  - onko jotain mistä et ole pitänyt tai jonka olet kokenut turhaksi? miksi?
  - onko jotain mitä toivoisit vielä lisää?
8. Ovatko nämä auttaneet sinua tai tuoneet jotakin muutosta...?
  - koulunkäynti
  - ystävyysuhteet
  - jaksaminen
  - vapaa-aika
9. Kaipaanko kouluun jotakin muutosta?
  - oppitunneille
  - välitunneille
  - koulun muuhun arkeen
10. Mitä ajattelet toimintojen päättymisestä? Entä minkä toiminnoista haluaisit jatkuvan?
11. Onko jotain mitä haluaisit sanoa työntekijä X:lle?
  - vapaa sana